



Företagsekonomiska institutionen
EKONOMIHÖGSKOLAN VID
LUNDS UNIVERSITET

Kurs FEK 591
VT 2004

Revisionskommittéer – medlemmar och arbetsuppgifter

Författare:
Turban Hanna (770714-4007)
Wirsén Jenny (810429-3983)

Handledare:
Gunnar Wahlström

Sammanfattning

| | |
|-------------------|--|
| Uppsatsens titel: | Revisionskommittéer – medlemmar och arbetsuppgifter |
| Seminariedatum: | 4 juni 2004 |
| Ämne/kurs: | Magisteruppsats i företagsekonomi, 10 poäng |
| Författare: | Hanna Turban, Jenny Wirsén |
| Handledare: | Gunnar Wahlström |
| Nyckelord: | revision, revisionskommitté, oberoende, förtroende, revisor |
| Syfte: | Syftet med denna uppsats är att komma fram till vilka personer som bör ingå i företagets revisionskommitté och vad kommitténs huvudsakliga uppgift bör vara. Syftet är också att teoretiskt beskriva varför revisionskommittén har kommit till Sverige. |
| Metod: | Uppsatsens empiriska del består av en kvantitativ undersökning där vi valde att skicka ut en enkät till 24 företag. Företagen valdes slumpmässigt. Vi fick endast tillbaka sex stycken svar trots att vi ringde till de olika företagen först och sedan efter en vecka skickade en påminnelse. Några av de företag som deltog i vår undersökning var Astra Zeneca, IBS, Föreningssparbanken, SEB, Resco och Telia Sonera. |
| Resultat: | Det är marknadens influenser som har gjort att kraven från intressenterna har kommit på företagen att skaffa en revisionskommitté. I denna revisionskommitté bör det ingå minst tre medlemmar som är oberoende gentemot företaget. Åtminstone en medlem i revisionskommittén bör ha någon slags ekonomisk bakgrund och företagets revisor får inte ingå i revisionskommittén. Revisionskommitténs huvuduppgift bör vara att de ska hjälpa revisorn att planera den interna och externa revisionen, granska revisorns oberoende och bibehålla en fungerande relation mellan revisorn och styrelsen. |

Abstract

- Title:** Audit committee – members and tasks
- Date:** June 4th 2004
- Course:** Master thesis in business administration, 10 Swedish Credits (15 ECTS), accounting
- Author:** Hanna Turban, Jenny Wirsén
- Advisor:** Gunnar Wahlström
- Keywords:** Auditing, audit committee, independence, trust, accountant
- Purpose:** The purpose of this essay is to get the knowledge of which people should be a member in the audit committee and what their main statement should be. The purpose is also to describe theoretically why the audit committee has come to Sweden.
- Methodology:** The empirical part of this essay is a quantitative investigation where we chose to send our inquiry to 24 companies. The companies were chosen randomly. We received six answers despite that we phoned the companies before we sent our inquiry and after a week we sent a reminder to the companies. Some of the companies that took part in our investigation were Astra Zeneca, IBS, Föreningsparbanken, SEB, Resco and Telia Sonera.
- Conclusion:** The markets influence has made that the interested parties demand that the company should have an audit committee. In this audit committee there should be at least three members who are independent and at least one of these members should have some kind of financial background. Another conclusion is that the company's accountant should not be a member of the audit committee. The audit committee's main work should be to help the accountant to plan the internal and external auditing, examine the accountant's independence and to maintain a working relationship between the board and the accountant.

| | |
|---|-----------|
| 1. PROBLEMFÖRMULERING | 5 |
| 1.1 PROBLEMFÖRMULERING OCH BAKGRUND..... | 5 |
| 1.2 FORSKNINGSPRÅG..... | 7 |
| 1.3 SYFTE..... | 7 |
| 1.4 AVGRÄNSNINGAR..... | 7 |
| 1.5 UPPSATSENS FORTSÄTTA DISPOSITION..... | 7 |
| 2. METOD | 9 |
| 2.1 UPPSATSENS METOD..... | 9 |
| 2.2 KVANTITATIVA ANGREPPSSÄTTET..... | 9 |
| 2.3 DESKRIPTIVA OMRÅDET..... | 11 |
| 2.3.1 Val av sekundärdata..... | 11 |
| 2.3.2 Källkritik av sekundärdata..... | 12 |
| 2.4 ENKÄTUNDERSÖKNINGEN..... | 12 |
| 2.4.1 Val av företag..... | 12 |
| 2.4.2 Bortfall..... | 14 |
| 2.4.3 Val av enkätfrågor..... | 14 |
| 2.4.4 Genomförandet av undersökningen..... | 16 |
| 2.4.5 Metod för sammanställning och redogörelse av enkäterna..... | 16 |
| 2.5 SAMMANFATTNING AV KAPITLET..... | 16 |
| 2.6 ARBETETS FORTSÄTTA DISPOSITION..... | 17 |
| 3. LITTERATURGENOMGÅNG | 18 |
| 3.1 REVISIONENS FRAMVÄXT I SVERIGE..... | 18 |
| 3.2 FÖRTROENDET..... | 20 |
| 3.3 OBEROENDET..... | 22 |
| 3.4 STREECK OCH SCHMITTE-MODELLEN..... | 23 |
| 3.4.1 Marknaden – den spridda konkurrensen..... | 24 |
| 3.4.2 Staten – den hierarkiska kontrollen..... | 24 |
| 3.4.3 Samhället – spontan solidaritet..... | 25 |
| 3.5 SAMMANFATTNING AV KAPITLET..... | 25 |
| 4. REVISIONSKOMMITTÉ | 27 |
| 4.1 REVISIONSKOMMITTÉNS ROLL..... | 27 |
| 4.1.1 Medlemmarna i revisionskommitté..... | 29 |
| 4.1.2 Revisionskommitténs funktion..... | 30 |
| 4.1.3 Kontroll över revisionen..... | 30 |
| 4.1.4 Införandet av revisionskommitté..... | 31 |
| 4.2 REVISIONSKOMMITTÉERNAS VÄGLEDNINGSKOD..... | 31 |
| 4.2.1 Revisionskommittén och dess syfte..... | 32 |
| 4.2.2 Medlemskap i revisionskommittén..... | 32 |
| 4.2.3 Revisionskommitténs möten..... | 32 |
| 4.2.4 Revisionskommitténs kompetens..... | 33 |
| 4.3 SARBANES-OXLEY ACT..... | 34 |
| 4.3.1 Enron och Arthur Andersen..... | 34 |
| 4.3.2 Innebörden av Sarbanes-Oxley Act..... | 35 |
| 4.4 SAMMANFATTNING..... | 36 |
| 5. UNDERSÖKNINGEN..... | 38 |
| 5.1 FÖRETAG MED REVISIONSKOMMITTÉ..... | 38 |
| 5.2 ASTRA ZENECA..... | 38 |
| 5.3 FÖRENINGSSPARBANKEN..... | 39 |
| 5.4 IBS..... | 39 |
| 5.5 RESCO..... | 40 |
| 5.6 SEB..... | 41 |
| 5.7 TELIA SONERA..... | 42 |

| | |
|--|-----------|
| 5.8 SAMMANFATTNING..... | 42 |
| 6. FORSKNINGSPRÅGAN BESVARAS..... | 44 |
| 6.1 FRÅGANS EMPIRISKA SVAR..... | 44 |
| 6.1.1 Vilka som bör ingå i revisionskommittén..... | 44 |
| 6.1.2 Revisionskommitténs arbetsuppgifter..... | 46 |
| 6.2 FRÅGANS TEORETISKA SVAR..... | 47 |
| 6.2.1 Revisionskommittén kommer till Sverige..... | 47 |
| 6.2.2 Oberoendet..... | 50 |
| 6.3 SLUTSATSER..... | 50 |
| 7. SLUTORD..... | 52 |
| 7.1 REFLEKTIONER AV STUDIENS SLUTSATSER..... | 52 |
| 7.2 FÖRSLAG TILL FORTSATT FORSKNING..... | 52 |
| KÄLLFÖRTECKNING..... | 53 |
| PUBLICERADE KÄLLOR..... | 53 |
| ELEKTRONISKA KÄLLOR..... | 54 |
| PROPOSITIONER OCH SOU..... | 55 |
| ÅRSREDOVISNINGAR..... | 55 |

1. Problemformulering

I detta inledande kapitel får läsarna en bild av bakgrunden till problemet, vad uppsatsen kommer att handla om och vad syftet är med uppsatsen. Läsarna får även en bild av de avgränsningar som har gjorts.

1.1 Problemformulering och bakgrund

”Revisorerna ska vara aktieägarnas bästa vän”.¹ Detta påstående har ifrågasatts och fokus har satts på revisorerna efter alla skandaler i exempelvis Enron och Skandia. Det är aktieägarna som väljer revisorerna som har till uppgift att utöva kontroll över ett företag. Skandalen i Enron ledde inte bara till fall för Enron utan även för revisionsfirman Arthur Andersen. En följd av bland annat denna skandal är Sarbanes-Oxley Act som är en ny lag från 2002 i USA vars syfte är att förhindra att liknande skandaler ska kunna inträffa igen².

Det alltmer växande problemet som diskuteras är revisorernas oberoende eller snarare brist på oberoende. Denna fråga blir allt viktigare eftersom det blir allt vanligare att revisorn, förutom att revidera bolaget, också är konsult åt företaget som de reviderar. Det förekommer att revisionsfirmorna lägger allt lägre offerter för revisionsuppdragen och förväntar sig istället att de tjänar in de pengarna genom diverse konsultuppdrag som är mer lönsamma.³

Företagens intressenter blir allt mer rädda för att skandalerna som skedde i Enron och Skandia ska bli vanligare och företagen behöver därför något som kan bekräfta att de inte har gjort några avsteg från lagen eller rekommendationerna. Som ett svar från företagen för att göra denna bekräftelse har det i allt fler företag börjat uppstå något som kallas för revisionskommittéer. Denna revisionskommitté framställs som en arbetsgrupp inom styrelsen och revisionskommittén har ett ansvar för att stärka de oberoende styrelseledamöternas ställning i styrelsen och skapa balans mellan dessa och företagsledningen⁴.

¹ Millberg, Lars, *Revisorn ägarnas bästa vän* 2002 s. 1

² Rezaee, Zabihollah, *Causes, consequences and deterrence of financial statement fraud* (2002), s. 1

³ Millberg, Lars, *Revisorn ägarnas bästa vän* 2002, s. 1

⁴ Thorell, Per, *Revisionskommittéernas roll i svenska börsbolag* (2002), s. 1

Andra anledningar till att det ställs allt högre krav på revisionen är ambitionen att göra Europa till en världsledande ekonomisk region, vilket i sin tur innebär att det ställs krav på nya mekanismer för att öka omvandlingstrycket i näringslivet. En annan anledning kan vara att globaliseringen ställer krav på anpassningen av institutioner och regelverk.⁵

Intresset för revisionskommittéer i Sverige har ökat mycket hos de svenska börsbolagen i Sverige. Revisionskommitténs uppgift inom företaget är att undersöka företagets interna kontroll och revision, den externa revisionen och företagets val av redovisningsprinciper och även alla finansiella rapporter som kommer från företaget. Motiven som har varit viktiga för införandet av kravet på revisionskommittéer har varit exempelvis stärkandet av de icke anställda ledamöternas ställning i styrelsen, att göra så att kontrollklimatet reducerar risken för oegentligheter, att säkra en kvalificerad och oberoende granskning av företagen, att genomlysna förhållandet mellan revisorn och företagsledningen, att de ska vara med i processen när en extern revisor ska utses samt att stärka den interna revisorns ställning.⁶

Revisionskommittén kommer från den anglosaxiska världen och har varit ett debattämne i över 50 år. De bolag som är listade på New York Stock Exchange, Nasdaq och Amex måste ha en revisionskommitté. Utvecklingen startade i Storbritannien för ca 25 år sedan, men i början av 90-talet var det fortfarande bara ungefär 50 procent av de största brittiska företagen som hade en revisionskommitté. Antalet ökade efter Cadbury-rapporten som föreslog att alla brittiska börsbolag skulle ha en revisionskommitté och idag är det ett krav enligt den brittiska börskoden.⁷

Det är inte enbart i Sverige som det börjar röra på sig på detta område. Stora börsbolag i Kontinentaleuropa har börjat införa revisionskommittéer och även inom EU har det uttalats stöd för införandet av revisionskommittéer, bland annat i den så kallade gröna boken.⁸

I dag är det flera bolag i Sverige som har en revisionskommitté. Dessa är bland annat Ericsson, Föreningssparbanken, Gambro, Nordea, SEB, Skandia, Skanska, Scandic Hotels, Spendrups, IBS och Proffice.⁹

⁵ SNS, *Ägarmakt och omvandling - Den svenska modellen utmanad* (2003), s. 3

⁶ Thorell, Per, *Revisionskommittéernas roll i svenska börsbolag*, (2002) s. 1-2

⁷ *ibid.* s. 1

⁸ *ibid.* s. 1

⁹ *ibid.*, s. 2

I den undersökning som Per Thorell har gjort har det framkommit att vissa personer som sitter i kommittén inte är oberoende gentemot företaget¹⁰ och därför har vi bestämt oss för att ta reda på vilka personer som bör ingå i denna kommitté för att den ska anses vara oberoende. Vad denna kommitté har för uppgift är också varierande och vi ska försöka komma fram till vilken arbetsuppgift som revisionskommittén bör ha.

1.2 Forskningsfråga

I detta arbete har vi för avsikt att utreda vilka som bör ingå i ett företags oberoende revisionskommitté och vad som ska ingå i deras arbetsuppgifter samt varför revisionskommittén har kommit till Sverige?

1.3 Syfte

Syftet med denna uppsats är att utreda vilka personer som bör ingå i företagets revisionskommitté och vad kommitténs huvudsakliga uppgift är. Syftet är också att teoretiskt beskriva varför revisionskommittén har kommit till Sverige.

1.4 Avgränsningar

Vi har valt att endast undersöka vilka som *bör* ingå i en revisionskommitté och vad deras arbetsuppgift *bör* vara och därför kommer vi inte att undersöka vilka som ingår i företagens revisionskommittéer och vad de har för uppgifter i dagsläget.

1.5 Uppsatsens fortsatta disposition

Kapitel två är vårt metodkapitel där vi beskriver hur vi har gått tillväga för att få svar på vår frågeställning, varför vi har valt att använda oss av den kvantitativa

¹⁰ Thorell, Per, *Revisionskommittéernas roll i svenska börsbolag*, (2002), s. 3

metoden samt innebörden av denna metod. Vi diskuterar källornas relevans och kritik av dessa. Läsaren får även en bild av hur enkäten framställts, hur den ser ut och hur vi har valt ut företagen som medverkat i undersökningen.

Kapitel tre tar vi upp om revisionens framväxt och hur detta har lett fram till att det finns revisionskommittéer idag. Vi tar upp oberoendet och förtroendet. Vi tar även upp Streeck och Schmitte-modellen, som är en förklaring av sambandet mellan marknaden, staten och samhället och deras krafter.

Detta kapitel, fyra, handlar om vad Cadbury Kommissionen bland annat kom fram till i sin rapport angående revisionskommittéer och vad de ska ha för uppgift. Vi skriver om en annan rapport, revisionskommittéernas vägledningskod som kommer från Storbritannien där den är tvingande för alla börsnoterade bolag. Även Sarbanes-Oxley Act och hur en skandal kunde leda fram till en ny lag tas upp i detta kapitel.

Kapitel fem är en redogörelse för vår undersökning och vi tar upp vad företagen har svarat. Redogörelsen kommer att ske på så sätt att företagen delas upp och redogörs för i olika avsnitt.

I kapitel sex analyserar vi svaren vi fick i vår undersökning. Vi kommer även att analysera den teoretiska delen av arbetet eftersom denna utgör en viktig del då revisionskommittéer är ett relativt nytt fenomen för företag i Sverige. Vi kommer även att besvara vår forskningsfråga som löd; Vilka bör ingå i ett företags oberoende revisionskommitté och vad ska ingå i deras arbetsuppgifter. Varför har revisionskommittén tillkommit i Sverige?

I det avslutande kapitel, kapitel sju, kommer vi att ge våra egna reflektioner på uppsatsen för att sedan ge förslag på fortsatta studier inom området.

2. Metod

I metodkapitlet beskriver vi hur vi har gått tillväga för att få svar på vår frågeställning, varför vi har valt att använda oss av den kvantitativa metoden samt innebörden av denna metod. Vi diskuterar källornas relevans och kritik av dessa. Läsaren får även en bild av hur enkäten framställts, hur den ser ut och hur vi har valt ut företagen som medverkat i undersökningen.

2.1 Uppsatsens metod

En deduktiv uppsats arbetar utifrån befintliga teorier och sedan görs en empiri. Denna ansats bygger på att man först skaffar sig vissa förväntningar om hur världen ser ut och efter detta går man ut och samlar in data för att se om förväntningarna stämmer överens med verkligheten. Nackdelen med denna ansats är att forskaren endast letar efter den information som är relevant och som tenderar att ge stöd åt de förväntningar som forskaren hade innan han/hon påbörjade undersökningen.¹¹

Motsatsen till den deduktiva ansatsen är den induktiva. Den induktiva ansatsen innebär att forskaren börjar med empirin för att sedan utveckla en teori.¹² Ingen av dessa metoder ger en objektiv beskrivning av verkligheten, utan genom båda ansatserna får forskaren endast in olika tolkningar av vad som är verklighet.¹³

I denna uppsats har vi valt att först läsa den litteratur som finns tillgänglig inom vårt ämne och sedan göra en empiriskundersökning. Alltså har vi valt den deduktiva ansatsen.

2.2 Kvantitativa angreppssättet

Metod är ett redskap för att uppnå målet med undersökningen och forskningen. Det görs en skillnad mellan två olika angreppssätt, den kvalitativa och den

¹¹ Jacobsen, D.I., *Vad, hur och varför?* (2002), s. 34 - 35

¹² *ibid.*, s. 35

¹³ *ibid.*, s. 44

kvantitativa metoden, inom samhällsvetenskapen.¹⁴ Där finns en grundläggande likhet mellan den kvantitativa och den kvalitativa metoden. Denna likhet är att de har ett gemensamt syfte medan den stora skillnaden mellan angreppssätten är att med det kvantitativa angreppssättet omvandlas informationen till siffror och mängder och därefter görs det statistiska analyser. Till skillnad från det kvantitativa angreppssättet är det forskarens uppfattning eller tolkning av information som präglar det kvalitativa angreppssättet.¹⁵ Då vi har valt att basera vår undersökning på en enkätundersökning blir vår studie inriktad på den kvantitativa metoden.

Den kvantitativa metoden kan träffa rätt när det gäller framställningar av olika samhälleliga förhållanden när forskaren känner till metodens begränsningar som finns i metodens tillvägagångssätt.¹⁶ I den kvantitativa metoden används det speciella tekniker för urval. Detta innebär en stark förenkling när information ska behandlas och det gör det även lättare att säga hur pass representativa resultaten är, det vill säga i vilken grad resultaten från stickprovet ger en riktig bild av gruppens förhållanden. Representativiteten kan vara oproblematisks under förutsättning att forskaren får tag i de personer som ska delta i undersökningen.¹⁷

En av fördelarna med att använda den kvantitativa metoden är att den standardiserar svaren och gör det lätt att hantera dem med hjälp av datorer. Denna metod har också en klarare start- och slutpunkt och därför blir det lättare att avgränsa undersökningen. Med hjälp av den kvantitativa metoden blir det även enklare att strukturera informationen, få fram huvuddragen, det typiska, det vanliga och avvikelserna från normalfallet. En annan fördel, som även kan vara en nackdel är att forskaren behåller en viss distans till de som ingår i undersökningen, det vill säga att vi utvecklar inga personliga bindningar.¹⁸

Nackdelarna med denna metod kan vara att undersökningen kan få en ytlig prägel på grund av att metoden är inriktad på många enheter. Forskaren får nöja sig med att undersöka ganska enkla förhållanden och det är svårt att gå på djupet. En annan nackdel är att undersökaren definierar i förväg vad som är relevant att besvara. Undersökaren skickar ut ett frågeformulär som innehåller de frågor och svarsalternativ som han/hon anser är relevanta och riktiga. I denna metod kan också undersökningseffekter uppstå. Detta kan inträffa när personer inte svarar och detta bortfall blir systematiskt fel, exempelvis att en särskild grupp inte kommer med i undersökningen. Alla som är med i undersökningen påverkas även

¹⁴ Holme, Idar M et al, *Forskningsmetodik* (1997) s. 11-13

¹⁵ *ibid.*, s. 76

¹⁶ *ibid.*, s. 157

¹⁷ *ibid.*, s. 155 - 156

¹⁸ Jacobsen, D.I., *Vad, hur och varför?* (2002), s. 146 - 147

av hur frågorna är formulerade, vilka svarsalternativ som finns med, i vilken ordningsföljd frågorna kommer med mera.¹⁹

När det gäller tolkningen av svaren som vi har fått på våra enkäter kommer dessa att tolkas på ett kvalitativt sätt, det vill säga vi kommer inte att omvandla svaren till siffror för att sedan göra statistik. Vi ansåg att vi får mer ut av svaren om vi inte gör om dem till siffror utan behandlar dem på ett kvalitativt sätt.

2.3 Deskriptiva området

De flesta undersökningar innehåller en beskrivande del och i många undersökningar är den deskriptiva delen också huvudsyftet.²⁰ I vår studie kommer vi att lägga ungefär lika stor fokus på både den teoretiska och den empiriska delen av arbetet. Detta beror på att ämnet är relativt nytt och vi anser att det är viktigt med teoretisk förståelse. Vi kommer i den teoretiska delen bland annat att ta upp utländskt material som vi har hittat genom Lunds universitets databaser.

2.3.1 Val av sekundärdata

Det är viktigt att utveckla en teoretisk förståelse av problemet innan själva undersökningen startar.²¹ För att få en inblick i det som har skrivits om revisionskommittéer har vi valt att studera artiklar och utländska rapporter som har behandlat detta ämnet. Detta eftersom en följd av att revisionskommittéer är ett relativt nytt fenomen i Sverige finns det inte mycket litteratur i Sverige inom området, endast diverse artiklar och enstaka studier.

För att få så mycket information som möjligt har vi använt oss av de databaser som finns tillgängliga på Lunds ekonomiska bibliotek. Många av de artiklar vi har använt oss har vi hämtat från tidskrifter såsom: *Critical Perspectives on Accounting* och *Accounting Organisation and Society*. De sökord som vi har använt när vi har sökt på bibliotekets databaser är exempelvis revisionskommitté, audit committee och revision.

¹⁹ Jacobsen, D.I., *Vad, hur och varför?* (2002), 147 - 148

²⁰ Körner, Svante, Wahlgren, Lars, *Praktisk statistik* (2002) s. 14

²¹ Holme, Idar M et al, *Forskningsmetodik* (1997) s. 17

2.3.2 Källkritik av sekundärdata

En del av källorna vi har använt oss av har endast funnits tillgängliga på originalspråket engelska och en översättning har därför gjorts. Översättningen har gjorts med största möjliga noggrannhet men det kan dock finnas mindre brister från vår sida.

Uppsatsen har skrivits under en begränsad tidsperiod och detta har minskat möjligheterna till en helhetsbild som motsvarar verklighetens uppfattning till fullo. Vi har dock försökt att göra en kritisk granskning av källorna så gott det går och källor vi har ansett vara av bristande kvalitet har därför fått utgå. I och med att vi till största del utgår från artiklar är vi medvetna om att dessa kan vara vinklade efter författarens subjektiva uppfattning.

2.4 Enkätundersökningen

Vi har valt att undersöka vilka personer som bör ingå i en revisionskommitté och vad deras arbetsuppgifter bör vara. Därför har vi valt att göra en enkätundersökning med representativa personer inom företag.

En nackdel med valet av att göra en enkätundersökning är att den som svarar inte kan ställa frågor om de inte har förstått frågan. Vi som har gjort enkäten kan inte heller ge en förklaring till vad vi verkligen menar med frågorna. För att försöka att komma ifrån detta har vi försökt att ställa direkta frågor som inte ska kunna missuppfattas av respondenten. En annan nackdel är att vi inte kan ställa följdfrågor om någon respondent svarar på ett sådant sätt att vi skulle vilja ha mer information från den personen.

2.4.1 Val av företag

Vi valde att koncentrera oss på företag därför att vi antog att de har en viss kunskap om revisionskommittéer och för att de själva har eller ska införa en revisionskommitté inom en snar framtid, då det antagligen kommer att bli så att alla börsnoterade företag bör ha en revisionskommitté.

När vi valde företagen som skulle delta i vår undersökning tog vi vissa av de företag som var med i Per Thorells undersökning. Detta för att vi visste att de

redan hade en revisionskommitté i företaget. När vi skulle välja resterande företag sökte vi på Internet för att få reda på vilka som har och vilka som inte har en revisionskommitté. När själva valet av företag skulle göras blev det ett slumpmässigt val. Några av de företag som vi har valt att använda oss av i vår undersökning är exempelvis IBS, Astra Zeneca, SEB, Föreningssparbanken och Nordea.

För att få ytterligare informationer e-mailade vi Aktiespararna för att höra om de hade någon information om vilka som hade revisionskommittéer men de menade att än så länge var den informationen inte fullständig men inför nästa säsong antar de att de flesta företagen kommer att rapportera hur de agerar när det gäller revisionskommittéer.

Vi valde att utgå ifrån 20 stycken företag som har revisionskommitté i företaget och fyra stycken som inte har en revisionskommitté. Valet av att endast ha 24 stycken som skulle besvara enkäten är att vi tror att det inte är många företag som vet exakt vad en revisionskommitté är. Vi valde även att ringa till personen som skulle besvara enkäten för att få ett så litet bortfall som möjligt. De företag som vet vad en revisionskommitté är, är till stor del de företag som är noterade på utländska börser i exempelvis USA och i Storbritannien där de har kravet att de måste ha en revisionskommitté. De personer som svarade på vår enkät var framför allt de som var ansvariga för redovisningen på företaget.

En annan orsak till att vi valde endast ett fåtal företag, är att vi ansåg att det finns rapporter från både USA och Storbritannien som vi tog del av där de förklarar vilka som bör ingå i en revisionskommitté. Företagen i Sverige följer dessa rapporter då de exempelvis är noterade på den amerikanska börsen. Vi ville också ha med vad företag som inte har en revisionskommitté tycker om vilka som bör ingå i revisionskommittén och vad de bör ha för uppgift. Valet att ha med dessa i undersökningen är för att se om deras åsikter skiljer sig från den andra gruppen. Då vårt syfte är att ta reda på vilka som bör ingå i revisionskommittén och vad deras uppgift bör vara ansåg vi att valet av att endast ha fyra stycken företag utan revisionskommitté är ett lämpligt antal då det inte är skillnaden vi undersöker.

Vi är medvetna om att i och med att vi valde att endast vända oss till en liten grupp kommer resultatet av undersökningen inte att ge den totala bilden av vad allmänheten tycker men vi anser att vi kommer att komma fram till ett trovärdigt resultat tillsammans med det material och de rapporter som vi har använt oss av.

2.4.2 Bortfall

Vi fick svar från sex stycken av de företag som vi valde att skicka vår enkät till. Vissa av de företag som valde kunde inte delta i undersökningen. Ett företag höll på att omorganisera företaget och kunde därför inte svara på enkäten.

Trots ivriga påminnelser från vår sida blev bortfallet stort och det är nog den mänskliga faktorn som har spelat in, det vill säga att de har haft mycket att göra och glömt vår enkät eller har inte haft tid att svara på den. Även faktorer som okunnighet bland företagen har spelat in på grund av det faktum att revisionskommittéer trots allt är ett relativt nytt begrepp för företagen i Sverige.

I och med att vi inte fick några svar från de företag som inte har någon revisionskommitté fick vi ett så kallat systematiskt fel för denna gruppen då den inte blir representerad i undersökningen.

2.4.3 Val av enkätfrågor

Vid valet av frågor ville vi ha en enkät som inte var tidskrävande för den som fyller i den och frågorna skulle vara relevanta för det vi ville ha ut av vår undersökning.

Vår enkät består av elva frågor (se bilaga ett). Några av frågorna på enkäten har flera svarsalternativ och några har öppna svarsalternativ. Den första frågan handlar om vad respondenten anser att en revisionskommitté är. Denna fråga valde vi att ha med på grund av att vi vill ta reda på vad de anser att en revisionskommitté är och det är en öppen fråga som företagen kan ha olika uppfattningar om. I denna fråga har vi inga olika svarsalternativ utan respondenten får svara vad de vill.

I fråga två ställer vi frågan om de har en revisionskommitté i respondentens företag. Denna fråga har två svarsalternativ det vill säga svaren ja och nej. Valet att ha med denna fråga var att vi ville ha reda på om företaget har en revisionskommitté i företaget eller inte.

Fråga tre är en av de viktigaste frågorna för vår undersökning och den handlar om vilka som bör ingå i revisionskommittén. I denna fråga valde vi att ha svarsalternativ och dessa är: företagets styrelseledamöter, någon med ekonomisk expertis men som inte sitter i styrelsen samt någon som inte är anknuten till

företaget. Då vi inte hade täckt alla kategorier och det finns många olika kategorier att välja mellan, valde vi att ha med en öppen kategori där de kunde skriva någon annan som de ansåg ska ingå i revisionskommittén. I och med att vi valde att ha med ett öppet alternativ har vi garderat oss på så sätt att vi får bra svar då respondenten inte tvingas att välja mellan de svarsalternativ vi ansåg skulle vara med.

Även nästa fråga, det vill säga nummer fyra, är också en viktig fråga för vår undersökning och frågan ger svar på vad företagen anser att en revisionskommitté bör ha för arbetsuppgifter. När det gäller svarsalternativen till denna fråga ansåg vi att det var lämpligast med att ha ett öppet svarsalternativ då det kan vara svårt att få med svarsalternativ som är heltäckande och vi ville också ha fram lite variation i svaret för att få reda på vad de olika företagen ansåg.

Fråga fem handlar om vem revisionskommittén ska rapportera till. Frågan hade vi med på vår enkät därför att det är intressant att se vem de ska rapportera till och om företagen har olika åsikter. I denna fråga har vi olika svarsalternativ men även en öppen kategori i fall någon skulle vilja skriva någon annan än de alternativen som vi valde.

Fråga sex och sju handlar om revisionskommittén ska föra protokoll när de träffas och hur ofta de ska ha möte. När det gäller om de ska föra protokoll har vi valt att ha svarsalternativen ja och nej. När det gäller den andra frågan, hur ofta de ska träffas, blev det ett öppet svarsalternativ då vi vill att respondenterna inte ska behöva välja mellan olika alternativ utan de ska svara vad de anser är rimligt. Dessa frågor är inte direkt relevanta när det gäller vår undersökning men vi ville ha med dem då revisionskommittéer i Sverige är relativt nytt för vissa företag och vi ville veta om de har samma inställning som Storbritannien och USA har. Detta gäller även fråga åtta. I fråga åtta har vi även ett öppet svarsalternativ då vi ville ha fram ett något så när exakt svar istället för att vi skulle ha haft svarsalternativ som innefattade olika intervall.

I fråga nio, som handlar om revisionskommittén bör ha kontakt med den externa revisorn, valde vi att två svarsalternativ. Vi valde svarsalternativ därför att det är en lätt fråga att besvara och det finns i stort sätt endast två svar på denna fråga ansåg vi. Denna fråga valde vi att ha med i vår enkät på grund av att vi vill få svar på om de svenska företagen även anser att revisionskommittén ska vara en länk mellan styrelsen och de externa revisorerna.

De två sista frågorna på enkäten handlar om vad syftet är med revisionskommittén och vad den har inneburit för företagen när det gäller deras trovärdighet gentemot

företagets intressenter. På båda dessa frågor valde vi öppna svarsalternativ då vi ville att de skulle svara utifrån deras företag och inte vara bundna att svara efter de svarsalternativ vi skulle ha valt. Vi valde att ha med dessa frågor eftersom företagen kan ha olika uppfattningar om vad syftet med revisionskommittén är, vi ville ha kunskap om vad deras revisionskommitté har inneburit för deras trovärdighet gentemot företagets intressenter.

2.4.4 Genomförandet av undersökningen

Innan vi skickade ut vår enkät till företagen ville vi ha en annan persons åsikt om enkäten. Detta för att vi inte ville missa någon viktig fråga som vi kanske inte hade tagit upp och för att vi ville veta att frågorna inte skulle missuppfattas. Därför lät vi två andra studenter som skriver sin magisteruppsats titta på enkäten för att sedan ge oss sina synpunkter.

När vi sedan skulle skicka ut enkäten ringde vi först till företagen för att få reda på om de kunde tänka sig att delta i undersökningen och om det var rätt person vi hade tänkt skicka till. När vi fick tag på rätt person frågade vi om de ville delta i undersökningen och om vi kunde skicka den via e-mail. Svarade inte respondenten efter utsatt tid skickade vi en påminnelse till personen. Genom att göra på detta tillvägagångssätt försökte vi att minimera bortfallet.

2.4.5 Metod för sammanställning och redogörelse av enkäterna

När vi sammanställde vår undersökning valde vi att göra detta i ett kapital som heter Undersökningen, kapitel fem. Där redogör vi vad de olika företagen svarade. Sammanställningen av undersökningen har gjorts genom att vi redogör företag för företag.

2.5 Sammanfattning av kapitlet

Denna uppsats har en deduktiv ansats vilket innebär att vi först har läst teorier och befintlig litteratur för att sedan göra vår empiri. Den litteratur som vi använde oss av har vi hämtat från Lunds universitets databaser och från Internet.

Empirin har varit den kvantitativa metoden, det vill säga vi har valt att basera vår undersökning på enkätundersökning. Denna undersökning gjordes på 24 företag där vi först ringde för att ta reda på vem som kunde besvara frågorna. Vår enkät bestod av elva frågor och där vissa av frågorna hade olika svarsalternativ och vissa frågor hade enbart ett öppet svarsalternativ.

Vårt bortfall blev 18 stycken trots att vi skickade påminnelser efter ett visst antal dagar.

2.6 Arbetets fortsatta disposition

I nästa kapitel, det vill säga kapitel tre skriver vi om revisionens framväxt i Sverige, vad oberoendet innebär samt om förtroende. I detta kapitel tar vi även upp Streeck och Schmitte-modellen och dess tre ytterligheter, staten, marknaden och samhället. Därefter följer kapitel fyra som innehåller en mer grundläggande genomgång av revisionskommittéer och vad dessa innebär för USA och Storbritannien.

3. Litteraturgenomgång

I detta kapital tar vi upp om revisionens framväxt och hur detta har lett fram till att det finns revisionskommittéer idag. Vi tar upp oberoendet och förtroendet. Vi tar även upp Streeck och Schmitte-modellen, som är en förklaring av sambandet mellan marknaden, staten och samhället och deras krafter.

3.1 Revisionens framväxt i Sverige

Det som påverkar revisionens utveckling till en del är kriser och oegentligheter som kan uppstå i ett företag. En sådan kris är exempelvis Kreuger-kraschen. Denna krasch fick ett betydande inflytande på aktiebolagslagstiftningen och på reglerna angående revision.²²

Revisionen kom till Sverige på 1700-talet när handelskompanierna uppstod. När dessa kompanier uppstod kom det ett behov av att speciella revisorer skulle granska både redovisningen och även förvaltningen. I slutet av 1800-talet blev det mer vanligt att revision reglerades i de nya aktiebolagen som grundades.²³ Första bolagslagen kom 1848 och var en kopia på den franska lagen. Denna lag innehöll regler angående bolagsordningen, aktieägarnas möte, redovisning och revision. Ett framträdande mål med 1895-års lagstiftning var att beskydda investerarna och med detta öppnades en marknad för revisorerna. Revisorerna var vanligtvis lekmanfolk och flera försök gjordes för att få riksdagen att inrätta en kommitté för att undersöka hur yrkesgruppen räkenskapsförare kunde organiseras men detta misslyckades. År 1899 kom där en annonsering i Stockholmstidningen som inbjöd revisorerna till ett möte för att bilda en organisation för räkenskapsförare, som hade gjorts i Storbritannien. Det kom omkring 80 människor till mötet och organisationen Sveriges revisorer bildades.²⁴

År 1912 började Handelskammaren i Stockholm auktorisera revisorer. Handelshögskolan i Stockholm hade även börjat med att utbilda unga människor som skulle passa de krav som ställdes på yrket. Några år senare det vill säga år

²² FAR:s Revisionsbok (2000), s. 111

²³ *ibid.*, s. 109

²⁴ Jönsson, Sten, *Role making for accounting while the state is watching* (1991), s. 527

1923 bröt sig de auktoriserade revisorerna ut från organisationen för att bilda en egen och detta blev början för Föreningen Auktoriserade Revisorer (FAR).²⁵

Den aktiebolagslag som kom 1944 var starkt påverkad av 1930-talets ekonomiska kriser, som exempelvis Kreuger-kraschen, och genom denna lag fick revisionen en betydande starkare ställning. Det är genom denna lag det kan sägas att det var en lagstadgad revision av en modern typ.²⁶ Efter Kreuger-kraschen följde ett antal förändringar. Revisionsyrket var inte tillräckligt stort för att ta ledningen innan kraschen utan använde denna händelse för att etablera sig.²⁷

En annan skandal som drabbade Sverige är Fermenta som uppkom på 1980-talet. Det visade sig att den redovisade och prognostiserade vinsten på över en miljard i själva verket var en sammanslagen skuldpost på cirka en halv miljard.²⁸

Begreppet god revisionsred infördes när 1975 års aktiebolagslag kom. Med denna lag innebar det för revisorn att rapporteringen gällde hela årsredovisningen och de skulle se till att den följde gällande rätt. När denna lag kom skärptes även jävsreglerna och kraven på koncernredovisning utvidgades. 1983 kom den regel som sa att alla aktiebolag skulle ha en auktoriserad eller godkänd revisor.²⁹

De första revisorerna som Sverige fick var år 1912 och de var sex stycken. Det var Stockholms Handelskammare som auktoriserade och godkände revisorer fram till 1973 då staten tog över genom Kommerskollegium. Det var inte förrän 1995 som Revisorsnämnden fick uppgiften att auktorisera och godkänna revisorer. En av de första som blev revisor i Sverige var Oskar Sillén och han var även professor vid Handelshögskolan i Stockholm.³⁰

Idag består Sveriges redovisningselit till stor del av revisorer som arbetar fram lösningar inom ramen för institutionell harmoni på problem som uppstår. Det är revisorerna i Sverige som utgör den största gruppen inom eliten. Den yrkeskategori som är näst störst är ekonomicheferna.³¹

²⁵ Jönsson, Sten, *Role making for accounting while the state is watching* (1991), s. 528

²⁶ FAR:s Revisionsbok (2000), s. 110

²⁷ Jönsson, Sten, *Role making for accounting while the state is watching* (1991), s. 527

²⁸ FAR:s Revisionsbok (2000), s. 112

²⁹ *ibid.*, s. 110

³⁰ *ibid.*, s. 112 - 113

³¹ Jönsson, Sten, *Eliten och normerna* (1985), s. 183 - 185

EU (Europeiska Unionen) har haft uppe på förslag att införa krav på revisionskommittéer. EU anser att revisionskommittéer bidrar till att minska finansiella och driftsmässiga risker samt risker till följd av bristande internkontroll och till att höja den ekonomiska rapporteringens kvalitet.³²

I år, det vill säga år 2004 har Kodgruppen kommit ut med en utredning som heter "Svensk kod för bolagsstyrning". Denna utredning har som övergripande syfte att bidra till en förbättrad styrning av bolagen i Sverige. Detta ska i sin tur främja förtroendet i det svenska samhället för näringslivets sätt att fungera. Ett annat viktigt syfte är att höja kunskapen om och förtroendet för den svenska bolagsstyrningen hos utländska investerare och andra aktörer på den internationella kapitalmarknaden. På detta sätt ska det sedan gynna det svenska näringslivets tillgång till utländskt riskkapital. Kodgruppen tror att det borde vara förtroendeskapande gentemot aktieägare och tänkta investerare att kunna visa att företaget tillämpar koden.³³

3.2 Förtroendet

I alla moderna samhällen utgör ekonomin en ut av de mest fundamentala och dynamiska arenorna för mänsklig gemenskap. Där är knappt någon form av ekonomisk aktivitet som inte kräver något socialt samarbete mellan människor. Den tillfredsställelse vi får genom att ha kontakt med andra på arbetsplatsen kommer från ett fundamentalt mänskligt behov av att bli erkänd. Ekonomiska aktiviteter representerar en viktig del av det sociala livet och vävs samman med en bred variation av normer, regler, moraliska förpliktelser och andra vanor som tillsammans formar samhället. En av de viktigaste lärdomarna som kan fås av en undersökning i ekonomiskt liv är att ett lands välfärd, liksom dess möjlighet att konkurrera beror på nivån av förtroende som har ärvts in i samhället.³⁴ I alla lyckade samhällen är det välfärden som är förenad med förtroendet.³⁵

En utmärkande portion av mänskligt kapital, det vill säga möjligheten att människor arbetar tillsammans mot ett gemensamt mål i grupper och i organisationer, har att göra med människors förmåga att förknippas med varandra. Det är detta som är viktigt inte enbart för det ekonomiska livet men faktiskt för andra sidor av det sociala levnadssättet. Möjligheten att förknippa beror på i vilken nivå som samhället delar normer och värden och är villiga att underordna

³² Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv (2004), s. 13

³³ SOU 2004:46, *Svensk kod för bolagsstyrning – Förslag från kodgruppen*, s. 8 - 9

³⁴ Fukuyama, F., *Trust* (1996), s. 6 -7

³⁵ *ibid.*, s.9

sig individuella intressen till de större grupperna. Utav sådana delade värden kommer förtroende och förtroende har ett stort och mätbart ekonomiskt värde.³⁶

Ekonomiskt liv är djupt inrotat i det sociala livet och det kan inte förstås utan sederna, moralen och vanorna som finns i samhället, det vill säga det ekonomiska livet kan inte skiljas från kulturen.³⁷

Samhället bygger på ömsesidigt förtroende och uppstår inte spontant utan detta. Hierarkier är nödvändiga på grund av att inte alla personer inom samhället kan litas leva efter de etiska reglerna ensamma. Ett litet antal kan vara osociala och försöka att underminera eller utnyttja gruppen genom bedrägeri eller genom okynnighet. Ett större antal kommer att vara så kallade "free riders", det vill säga att de utnyttjar gruppens förmåner men bidrar med så lite som möjligt. Hierarkier är nödvändiga på grund av att det inte går att lita på att alla lever efter de interna etiska reglerna och att de gör sin del. De måste bli tvingade genom tydliga regler och drabbas av sanktioner om de inte följer reglerna.³⁸

Förtroende är den förväntning som uppstår inom ett samhälle av vanliga, ärliga, och samarbetsvilliga beteende som är baserade på allmänna delade normer på bekostnad av andra medlemmar i samhället. Socialt kapital är en förmåga som växer fram från allmänna förekomster av förtroende i ett samhälle eller i särskilda delar av det. Socialt kapital skiljer sig från andra former av humantkapital på så sätt att det skapas och vidarebefordras genom kulturella mekanismer såsom religion, tradition eller historiska vanor. Förvärv av socialt kapital kräver vana till de moraliska normer som finns i samhället och förvärvning av egenskaper som lojalitet, ärlighet och tillit. Gruppen måste ha samma normer i helhet innan förtroendet kan bli generaliserat bland medlemmarna, det vill säga socialt kapital kan inte uppstå enbart för att individerna agerar på egen hand.³⁹

Människor som inte litar på varandra kommer enbart att samarbeta under ett system av formella regler och restriktioner, som måste förhandlas fram, enas om genom rättvisa, och ibland påtvingade med betvingade medel.⁴⁰

³⁶ Fukuyama, F., *Trust* (1996), s.10

³⁷ *ibid.*, s. 13

³⁸ *ibid.*, s.25

³⁹ *ibid.*, s. 26-27

⁴⁰ *ibid.*, s. 27

3.3 Oberoendet

I 14 § i lagen (1995:528) om revisorer ska en revisor avböja eller avsäga sig uppdraget om det finns någon speciell omständighet som kan rubba förtroendet eller revisorns opartiskhet eller självständighet. Det är viktigt att den ekonomiska informationen som företaget riktar mot delägare och tredje man har en stor betydelse för ett fungerande näringsliv. Därför är det viktigt att det finns en allmän och befogad tilltro till informationen som lämnas ut. Revisorns huvudsakliga medel är opartiskheten och självständigheten för att garantera revisionens kvalitet.⁴¹

När det gäller revisorns oberoende kan dessa regler bland annat hittas i FAR:s yrkesetiska regler avdelning G. För att något ska klassificeras som oberoende krävs det att det ska vara ett faktiskt oberoende (independence in fact), det vill säga att en person tillåts att ha en åsikt som inte äventyras av influenser som påverkar det yrkesmässiga omdömet samt att agera med integritet, opartiskhet och professionell skepticism. Oberoendet ska även vara synbart (independence in appearance) vilket innebär att personen ska undvika förhållande och omständigheter som är så pass betydelsefulla att de skulle kunna äventyra integriteten, objektiviteten eller den professionella skepticismen hos ett revisionsföretag, eller en person i ett utlåtandeteam.⁴²

Revisorerna har en analysmodell som de ska tillämpa när de tar ett nytt uppdrag för att se om revisorn är oberoende. Analysmodellen kan sägas bestå av tre steg. Det första steget är att identifiera om där finns några eventuella omständigheter som kan utgöra ett hot mot revisorns opartiskhet eller självständighet. I steg nummer två görs det en bedömning av om det med hänsyn till förhållandena i det enskilda fallet, inklusive förtroendestärkande åtgärder, finns anledning att ifrågasätta revisorns förmåga eller vilja att utföra uppdraget med opartiskhet och självständighet. I det sista steget görs det en dokumentation av prövningen som har gjorts.⁴³

Om det finns omständigheter som kan förstöra förtroendet för att en revisor ska kunna utföra sitt arbete med opartiskhet, självständighet och objektivitet bör revisorn avböja eller avsäga sitt uppdrag, om det inte i det enskilda fallet går att tydligt ta bort förtroenderisken.⁴⁴

⁴¹ Prop. 2000/01:146, s. 56

⁴² FAR:s *Yrkesetiska regler* (2004), p. 8.8

⁴³ FAR (2004), *Analysmodellen för prövning av revisorers opartiskhet och självständighet*, s. 233

⁴⁴ Prop. 2000/01:146, s. 59

Omständigheter som kan påverka revisorns opartiskhet och självständighet är att han/hon eller någon i revisionsgruppen har ett direkt eller indirekt intresse i revisionsklientens verksamhet, ett så kallat egenintresse. En annan omständighet kan vara att revisorns egna ekonomiska intresse i sådan omfattning sammanfaller med revisionsklientens att förtroendet för revisorns opartiskhet och självständighet gentemot denne kan bli svårt att upprätthålla. Detta kan exempelvis vara deltagande i gemensamma projekt eller gemensamma investeringar.⁴⁵

3.4 Streeck och Schmitte-modellen

Författarna Puxty et al. använder sig av Streeck och Schmitte-modellen i sin artikel "Modes of regulation in advanced capitalism". Deras modell eller ramverk utforskar omväxlande regleringar i de länder som har en avancerad kapitalism och även om redovisningsrollen i de olika principerna som existerar. Dessa tre idealtypiska principer eller ytterligheter av reglering av att samordna och fördela är en spridd konkurrens (marknaden), hierarkisk kontroll (staten) och spontan solidaritet (samhället).⁴⁶

Skillnaderna mellan dessa principer kan bäst uppskattas genom att ställa dem mot varandra, när det gäller deras respektive källor för motivation och auktoritet å ena sidan samt källornas spänningar och splittring å andra sidan. Exempelvis är att principverksamheten av den spridda konkurrens verkar till att generera både ekonomiska entreprenörer, som maximerar vinsterna, och konsumenter som är nöjda med de materiella fördelarna som uppstår av konkurrensen. Men spänningarna antas uppstå från den grundläggande intressekonflikten mellan säljaren och köparen av produkterna såväl som produktionsfaktorerna.⁴⁷

I motsats till detta är auktoriteten i den hierarkiska kontrollen avlägsnad av överenskomna regler och procedurer som är uppbackade av statens monopol i form av lagliga påtryckningar. Denna princip av samordning och uppdelning är karakteriserad av dess lyckade skydd av aktörer från externa hot och dess säkringar av aktier och förutsägbara behandling för alla dess invånare. Spänningarna uppstår emellertid när reglerarna ger sig själva privilegier och sedan lägger förpliktelser på andra.⁴⁸

⁴⁵ Prop. 2000/01:146, s. 61

⁴⁶ Puxty, A.G, et al, *Modes of regulation in advanced capitalism: Locating accountancy in four countries*(1987),, s. 274

⁴⁷ *ibid.*, s. 275

⁴⁸ *ibid.*, s. 275 -276

Slutligen när det gäller spontan solidaritet beskrivs ledarna som att de njuter av den uppskattning de får av dem som följer dem och drar sedan nytta av känslan av att tillhöra något. Såsom medlemmar i ett samhälle är båda grupperna benägna att tillfredsställa deras gemensamma behov för en delad påverkad tillvaro och en särskiljande kollektiv identitet. Spänningarna genereras av utomstående som träder fram och som inte respekterar okränkbarheten av dominerande normer och värderingar.⁴⁹

Streeck och Schmitte betonar även i sin modell att huvudhotet mot fortlevnaden och lagligheten av dessa organiserade principer är externa, det vill säga det är framtvingat genom samlevnad av andra konkurrerande ordningsprinciper.⁵⁰

3.4.1 Marknaden – den spridda konkurrensen

Redovisningspraxis är reglerad av marknadsprinciper på olika sätt. Först med respekt av intern ledning är det de privata redovisningsbyråerna som är de som ger eller genererar redovisningsinformation. Redovisningspraxis präglar även den moderna organisationen och tar på sig en ökad betydelse som de är vana att kontrollera och förbättra samt att övervaka anställda. Utvidgningen av redovisningspraxis, till så gott som alla områdena av företagen, är gynnsamt och hjälper trycket att bibehålla eller förbättra framtagningen av värderingsmängdens överskott trots konkurrensen.⁵¹

3.4.2 Staten – den hierarkiska kontrollen

Den hierarkiska principen är även betydelsefull i formation och i återgörningen av redovisningspraxis och har exempelvis stor betydelse av den tillfälliga lagstiftningen som gör förberedelserna och utgivningen av företagets redovisning till ett lagligt krav. På detta sätt försöker staten eller föreningsbyråer hålla företagen till svars för deras verksamheter och försäkrar att dyrbar information görs tillgänglig för både marknaden och andra aktörer. Detta är något som marknadsmekanismen inte kan litas på. Den hierarkiska principen kontrollerar ingripande och för att försäkra att den grundläggande redovisningspraxisen är

⁴⁹ Puxty, A.G, et al, *Modes of regulation in advanced capitalism: Locating accountancy in four countries*(1987), s. 276

⁵⁰ *ibid.*, s. 275-276

⁵¹ *ibid.*, s. 278

garanterade som ett medel att minska turbulensen och osäkerheten. Denna principen förknippas med den oregelbundna marknadsdisciplinen.⁵²

3.4.3 Samhället – spontan solidaritet

Spontan solidaritet refererar till principen av en socialordning som baseras på kompakta och förfalskade menigheter, genom delandet av gemensamma värderingar eller praxis och ömsesidig respekt. Menighetsprincipen i spontan solidaritet varnar oss för att det finns mer till redovisningsregleringens praxis än överensställelsen till hierarkisk kontroll och/eller att reagera lyckat på marknadens krafter.⁵³

Ett igenkännande av yrkesroll ger oss hänsyn till samhället när det skapas redovisningspraxis. Det skulle uppenbart vara ett misstag att jämställa organisationen eller yrkesgruppen med praxisoperationen i spontan solidaritet.⁵⁴

3.5 Sammanfattning av kapitlet

Det var inte förrän på 1700-talet som revisionen kom till Sverige när handelskompanierna uppstod. De första revisorerna auktoriserades inte förrän år 1912 och de som skötte auktorisationen var Handelskammaren i Stockholm. År 1923 bildades Föreningen Auktoriserade Revisorer. När 1944 års lagstiftning kom var den starkt påverkad av Kreuger-kraschen som inträffade 1930-talet och det är genom denna lag som det kan sägas att det infördes en lag om revision av den moderna typen.

En revisionskommitté är till för att återskapa förtroendet mellan företagen och dess intressenter. Ekonomiska aktiviteter representerar en viktig del av det sociala livet och vävs samman med en bred variation av normer, regler, moraliska förpliktelser och andra vanor som tillsammans formar samhället. En av de viktigaste lärdomarna som kan fås av en undersökning i ekonomiskt liv är att ett lands välfärd, liksom dess möjlighet att konkurrera, beror på nivån av förtroende som ärvts in i samhället. I alla lyckade samhällen är de förenade med förtroende.

⁵² Puxty, A.G, et al, *Modes of regulation in advanced capitalism: Locating accountancy in four countries*(1987),, s. 278

⁵³ Willmott, Hugh C, et al. (1992), *Regulations of accountancy and accountants*, s. 36

⁵⁴ Puxty, A.G, et al (1987), *Modes of regulation in advanced capitalism: Locating accountancy in four countries*, s. 278

Om en revisionskommitté ska vara effektiv ska den vara oberoende. För att något ska klassificeras som oberoende krävs det att det ska vara ett faktiskt oberoende (independence in fact), det vill säga att en person tillåts att ha en åsikt som inte äventyras av influenser som påverkar det yrkesmässiga omdömet samt att agera med integritet, opartiskhet och professionell skepticism. Oberoendet ska även vara synbart (independence in appearance) vilket innebär att personen ska undvika förhållande och omständigheter som är mycket betydelsefulla att det skulle kunna äventyra integriteten, objektiviteten eller den professionella skepticismen hos ett revisionsföretag, eller en person i ett utlåtandeteam.

I Streeck och Schmitte-modellen finns där tre ytterligheter av reglering och dessa är marknaden, staten och samhället. Det är marknadsprinciperna som reglerar redovisningsexpraxis. Staten eller föreningsbyråer försöker hålla företagen till svars för deras verksamheter och försäkrar att dyrbar information görs tillgänglig för både marknaden och andra aktörer. Samhället - spontan solidaritet refererar till principen av en socialordning som baseras på kompakta och förfalskade menigheter, genom delandet av gemensamma värderingar eller praxis och ömsesidig respekt.

4. Revisionskommitté

I detta kapitel tar vi upp vad Cadbury Kommissionen bland annat kom fram till i sin rapport angående revisionskommittéer och vad de ska ha för uppgift. Vi skriver om en annan rapport, revisionskommittéernas vägledningskod som kommer från Storbritannien där den är tvingande för alla börsnoterade bolag. Även Sarbanes-Oxley Act och hur en skandal kunde leda fram till en ny lag tas upp i detta kapitel.

4.1 Revisionskommitténs roll

En revisionskommitté ska vara organiserad som en stående styrelsekommitté bildad huvudsakligen av icke verkställande chefer. Revisionskommittén är unik till skillnad från cheferna och de ekonomiska kommittéerna. Den är unik eftersom den endast består av utomstående eller oberoende chefer. Oberoende chefer är individer som inte direkt är involverade av företagets styrning. Styrelsen ska få hjälp av en revisionskommitté därför att det skulle tillåta kommitténs medlemmar att rikta sin uppmärksamhet på företagets innehåll på ett större djup än vad som skulle vara praktiskt för hela styrelsen.⁵⁵

Revisionskommittén ska vara en underkommitté till styrelsen som de ska stå till svars inför och till vilken de ska rapportera regelbundet. Revisionskommittén ska ha skrivna referensramar som beskriver deras medlemskap, auktoritet och skyldigheter och kommittén ska normalt träffas tre gånger per år.⁵⁶

Den externa revisorn och den interna revisorn (om det finns en sådan) ska normalt vara med på revisionskommitténs möten lika så ska ekonomicheferna också vara med. Andra styrelsemedlemmar ska också kunna vara med på mötena om de vill.⁵⁷

Revisionskommittén ska ha en diskussion med revisorerna minst en gång om året där styrelsemedlemmar inte är närvarande. Detta för att försäkra sig om att där

⁵⁵ Braiotta, Louis Jr, *The Audit committee handbook* (1999), s. 3 - 4

⁵⁶ Cadbury Commission, the, *Report of the Committee on the financial aspects of Corporate governance* (1992). Appendix 4, punkt 6a

⁵⁷ *ibid.*, Appendix 4, punkt 6c

inte är några olösta frågor som kan innebära problem. Revisionskommittén ska även kunna undersöka angelägenheter som ligger inom deras referensram. De ska ha de resurser som behövs för att göra undersökningen och total tillgänglighet till den information som krävs. Revisionskommittén ska även kunna få professionella råd från utomstående och vid behov kunna invitera utomstående som har relevant erfarenhet att delta på möten. Medlemskapet ska tas med i årsredovisningen och revisionskommitténs ordförande ska delta på företagets årsmöte för att kunna svara på eventuella frågor.⁵⁸

Revisionskommittéernas roll håller på att utökas på grund av att deras värde för styrelsen och för företagsledningen och på grund av behovet att möta utmaningen av att affärsförhållandena ändras konstant. Revisionskommitténs huvudsakliga ansvar är att assistera styrelsen att fullgöra sitt huvudsakliga ansvar som de hänför sig till de finansiella rapporternas process och den interna strukturen. De ska även hjälpa till att bibehålla direkta kommunikationer mellan styrelsen, den finansiella ledningen, den oberoende revisorn samt den interna revisionen.⁵⁹

Revisionskommitténs roll i revisionsprocessen är bland annat att utföra och övervaka speciella undersökningar, granska verkställda utgifter, granska policyn angående känsliga betalningar, granska tidigare och förslagna transaktioner mellan företaget och företagets chefer, granska företagets förmånsprogram och bedöma de ekonomiska chefernas prestationer.⁶⁰

Cadburykommittén föreslår i sin rapport att alla börsnoterade företag ska etablera en revisionskommitté. Många engelska företag har redan en revisionskommitté och en undersökning visar att antalet ökar. Revisionskommittéer är även väl etablerade i USA där de har varit ett krav för börsnoterade företag sedan 1973. Om en revisionskommitté sköts effektivt kan de ge betydelsefulla förmåner. De har potential till att bland annat förbättra kvalitén på finansiella rapporter, skapa en miljö med disciplin som minskar riskerna för bedrägeri, hjälpa ekonomischeferna genom att skapa ett forum där chefen kan diskutera betydelsefulla frågor, stärka revisorernas position, stärka internrevisorernas ställning genom att skapa ett starkare oberoende från företagsledningen och att öka allmänhetens förtroende när det gäller förtroende och objektivitet vad gäller den finansiella ställningen.⁶¹

⁵⁸ Cadbury Commission, the, *Report of the Committee on the financial aspects of Corporate governance* (1992), Appendix 4, 6d-f

⁵⁹ Braiotta, Louis Jr, *The Audit committee handbook* (1999), s. 5

⁶⁰ *ibid.*, s. 6

⁶¹ Cadbury Commission, the, *Report of the Committee on the financial aspects of Corporate governance* (1992). Appendix 4, punkt 1-4

Revisionskommitténs effektivitet kan reduceras om de agerar som en barriär mellan revisorerna och företagsledarna, eller om de uppmuntrar styrelsen att överge deras ansvar när det gäller revisionsområdet.⁶²

4.1.1 Medlemmarna i revisionskommitté

Antalet medlemmar ska vara tre stycken. Medlemskapet i kommittén ska vara begränsat till de icke-verkställande cheferna i företaget och majoriteten av de icke-verkställande som ingår i revisionskommittén ska vara oberoende gentemot företaget. Detta betyder att förutom deras löner och aktier från företaget ska de vara oberoende av förvaltningen och vara fria från alla affärer eller andra relationer som skulle kunna hindra medlemmarna i deras oberoende bedömning. Det är upp till varje medlem att bedöma situationerna själva.⁶³

Effektiviteten i revisionskommittén beror på medlemmarnas bakgrund och på ordföranden. Medlemmarna i revisionskommittén ska vara oberoende av företagets ledning och vara fri från någon relation som skulle kunna påverka utövat av oberoende bedömningar som en medlem i revisionskommittén. Direktörer som är sammanhörande med företaget eller ämbetsman eller anställd i företaget eller företagets dotterbolag är inte kvalificerade att vara en medlem i revisionskommittén. En direktör som tidigare har varit en ämbetsman i företaget eller i dess dotterbolag kan bli medlem i kommittén även om han får pension eller uppskjuten kompensationsbetalning från bolaget. Emellertid ska en majoritet av revisionskommittén vara direktörer som inte formellt har varit ämbetsmän i företaget eller i dess dotterbolag.⁶⁴

I helhet ska medlemskapet i revisionskommittén bestå av både finansiella och ickefinansiella personer för att styrelsen ska kunna dra till sig personer från olika yrken såsom redovisning, ekonomi, undervisning, psykologi och sociologi. Att ha personer som inte har en finansiell bakgrund kan göra kommittén effektivare genom att de har ett annat perspektiv som är användbart.⁶⁵

⁶² Cadbury Commission, the, *Report of the Committee on the financial aspects of Corporate governance* (1992), Appendix 4, punkt 5

⁶³ *ibid.*, Appendix 4, punkt 6b

⁶⁴ Braiotta, Louis Jr, *The Audit committee handbook* (1999),, s. 8

⁶⁵ *ibid.*, s. 10

4.1.2 Revisionskommitténs funktion

Revisionskommittén har funktionen av att vara en länk mellan styrelsen som representerar aktieägarna och de oberoende revisorerna. På grund av denna länk ska kommittén ha det primära ansvaret att avlasta fyra funktioner:

1. Rekommendera vissa speciella personer eller byråer att bli anställda av företaget som dess oberoende revisorer.
2. Konsultera med den personen som blir vald när det gäller revisionsplanen.
3. Granska, i konsultation med den oberoende revisorn, deras rapport om revision eller förslagen rapport om revision och det medföljda förvaltningsbrevet, om det finns ett sådant.
4. Konsultera med den oberoende revisorn (periodvis) med hänsyn till tillräckligheten i den interna kontrollen och om det behövs konsultera också med de interna revisorerna.⁶⁶

Det finns tre basfunktioner som borde ingå i funktionerna och dessa är planerings- och övervaknings- samt rapporteringsfunktionerna.⁶⁷

4.1.3 Kontroll över revisionen

Ramverket som revisorer arbetar efter är inte bara uppbyggt i vissa delar för att ge objektivitet som aktieägare och allmänheten förväntar sig av revisorn när han gör sitt jobb. Huvudskälen till detta är att:

- Redovisningsstandarder och praxis tillåter ibland styrelsen för mycket spelrum när de ska presentera fakta och siffrorna skiljer sig från dem på olika sätt.
- Aktieägarna har inget effektivt att säga till om när det gäller revisionsförhandlingen och har ingen direkt kontakt med revisorerna.
- Revisionsbyråer konkurrerar med varandra och vill maximera sina affärer med företagen, där revisionen bara är en del. Denna konkurrens mellan byråerna om deras professionella rykte kan vara ett motiv att bibehålla en hög standard.

⁶⁶ Braiotta, Louis Jr, *The Audit committee handbook* (1999), s. 12

⁶⁷ *ibid.*, s. 12

- Företagen är också utsatta för trycket av konkurrens. De vill minimera revisionskostnaderna och de är också medvetna om vilka siffror de vill ha publicerade för att kunna möta aktieägarnas förväntningar.⁶⁸

Ett annat problem är bristen på förståelse på revisorns roll och detta kallas för förväntningsgapet, det vill säga skillnaden mellan vad revisorn uppnår och vad som förväntas eller vad revisorn borde uppnå. Steg har redan tagits för att, inom de senaste tre åren, stärka revisionssystemet genom att etablera ett nytt ramverk. Den nya lagstadgade regimen som ska styra revisorerna kräver att revisorn har en övervakare som kontrollerar dess kompetens, erfarenhet och träning och att göra en subjektiv övervakning.⁶⁹

4.1.4 Införandet av revisionskommitté

Den centrala frågan är att försäkra att en det finns ett lämpligt förhållande mellan revisorn och företagsledningen. Aktieägarna behöver revisorer att arbeta med och inte emot ledningen.⁷⁰ Ett första steg till ett bättre system måste vara framtagningen av fler effektiva redovisningsstandards. Redovisningsstandards ger viktiga referensramar som revisorn arbetar och sedan gör sin bedömning efter. Ett annat steg skulle vara att varje börsnoterat företag bildar en så kallad revisionskommitté som ger revisorerna en direkt tillgång till de styrelsemedlemmar som inte är verkställda. Aktieägarna ska vända sig till revisionskommittén för att försäkra sig om att förhållandet mellan revisorn och företagsledningen förblir objektiv och att revisorn fortfarande kan framföra sina åsikter oavsett om det skiljer sig från ledningens.⁷¹

4.2 Revisionskommittéernas vägledningskod

Revisionskommittéernas vägledningskod är en rapport från Storbritannien med förslag om hur revisionskommittéer ska arbeta för att på bästa sätt säkra att redovisningen i företag görs på rätt sätt och inte avviker från lagar och rekommendationer. Denna rapport är gjord av en grupp ledd av Sir Robert Smith och gruppen är utvald av FRC (Financial Reporting Council).

⁶⁸ Cadbury Commission, the, *Report of the Committee on the financial aspects of Corporate governance* (1992). Punkt 5.3

⁶⁹ *ibid.*, punkt 5.4 – 5.5

⁷⁰ *ibid.*, Punkt 5.7

⁷¹ *ibid.*, Punkt 5.9

4.2.1 Revisionskommittén och dess syfte

Det ska vara styrelsens ansvar att etablera en revisionskommitté inom företaget. Kommitténs huvudsakliga arbetsuppgifter ska bland annat vara att övervaka företagets finansiella rapporter, ha insyn i företagets interna finansiella kontrollsystem, övervaka företagets interna redovisningsfunktion, göra rekommendationer till styrelsen angående den externa revisionen, övervaka den externa revisorns oberoende objektivitet och effektivitet samt utveckla och implementera en policy för hur den externa revisorn får tillhandahålla andra tjänster än revision, såsom exempelvis konsultation. Om Revisionskommitténs övervakning eller insyn leder till några orosmoment så ska revisionskommittén ge rekommendationer till styrelsen med åtgärder för hur en förbättring kan ske.⁷²

4.2.2 Medlemskap i revisionskommittén

En revisionskommitté skall enligt rapporten ha minst tre medlemmar som alla ska vara oberoende rådgivande ledamöter av styrelsen. Styrelsens ordförande bör inte ingå i revisionskommittén. Det är styrelsens jobb att välja ut vilka som ska ingå i revisionskommittén och de ska göra detta utifrån rekommendationer från nomineringskommittén om det finns en sådan i samförstånd med revisionskommitténs ordförande. En person bör sitta i revisionskommittén under en treårsperiod som får förlängas med maximalt två ytterligare treårsperioder, detta under förutsättning att medlemmarna förblir oberoende.⁷³

4.2.3 Revisionskommitténs möten

Revisionskommittén ska helst inte ha mindre än tre möten per år, men det är upp till revisionskommitténs ordförande att bestämma antal möten. Det är även bra om mötena sammanfaller med viktiga nyckeldatum redovisningsmässigt, exempelvis bör man träffas när redovisningsunderlaget är sammanställt och när årsredovisningen börjar bli färdig. Det är dock tillåtet för revisionskommitténs

⁷² *Audit Committees Combined Code Guidance* (2003), s. 6

⁷³ *ibid.* s. 6-7

ordförande att kalla till fler möten än de inplanerade om något nytt skulle dyka upp.⁷⁴

Vid mötena får endast revisionskommitténs ordförande och dess medlemmar närvara. De kan dock tillåta att icke-medlemmar är närvarande för ett speciellt möte eller om någon specifik fråga ska tas upp. Företaget bör förvänta sig att externrevisorn och ekonomichefen blir inbjudna till att medverka vid mötena ganska regelbundet men även andra kan bjudas in att delta. Revisionskommittén bör minst en gång per år ha ett möte med den interna och externa revisorn utan styrelsen för att diskutera frågor som kan ha uppkommit angående revisionen.⁷⁵

Företagets administrationsavdelning är skyldigt att se till att revisionskommittén får den information och de dokument som är relevanta för dem i god tid för att de ska kunna gå igenom och analysera dessa. Revisionskommittén ska förses med tillräckliga resurser för att de ska kunna utföra dess arbete. Styrelsen är även skyldig att tillhandahålla finansiella medel för att, om nödvändigt, revisionskommittén ska kunna ta till oberoende lag- eller redovisningsråd när de anser att det behövs.⁷⁶

4.2.4 Revisionskommitténs kompetens

Minst en av medlemmarna i revisionskommittén ska ha betydande, relevant och relativt färsk ekonomisk erfarenhet som exempelvis revisor. Övriga medlemmar i revisionskommittén bör ha erfarenhet från finansiella frågor i större företag. Det är företagets skyldighet att tillhandahålla en introduktionskurs för nya medlemmar i revisionskommittén. Denna kurs bör innehålla information om revisionskommitténs roll och en överblick av företagets affärer med fokus på dess finansiella affärer.⁷⁷

Företaget skall även löpande tillhandahålla utbildning för revisionskommittén och denna utbildning skall innehålla förståelse för utvecklingen och principerna inom finansiell rapportering och tillhörande juridik. Företaget får själva välja hur de vill lägga upp denna utbildning, exempelvis genom kurser, konferenser eller intern undervisning.⁷⁸

⁷⁴ *Audit Committees Combined Code Guidance* (2003), s. 7

⁷⁵ *ibid.*, s. 7

⁷⁶ *ibid.*, s. 8

⁷⁷ *ibid.*, s. 8

⁷⁸ *ibid.*, s. 8

4.3 Sarbanes-Oxley Act

Lagen Sarbanes-Oxley Act ger ett nytt regelverk för offentliga revisorer som reviderar publika bolag. Syftet med lagen är att skapa mer ansvarsskyldighet för börsnoterade bolag och deras chefer, lagen ökar även straffen för kriminella handlingar rörande överträdelser av aktiebolagslagen och andra tillämpliga lagar och rekommendationer.⁷⁹ Sarbanes-Oxley Act tillkom i USA 2002 för att förbättra bolagsstyrningen, kvalitén på finansiella rapporter och trovärdigheten för revisionsfunktioner efter en rad finansiella skandaler som involverade högt respekterade företag bland annat Enron⁸⁰.

4.3.1 Enron och Arthur Andersen

Mary Ashby Morrison, en före detta anställd på Arthur Andersen har skrivit en intressant provokativ analys angående Arthur Andersens frånfälle och deras roll i Enronskandalen som så småningom hjälpte till att leda fram till Sarbanes-Oxley Act⁸¹. Morrisons studie utforskar de offentligt tillgängliga bevisen angående Enron och Arthur Andersen samt politikerns och finansiella instituts handlingar.⁸²

När Enron gick i konkurs december 2001 blev den allmänna åsikten genast att deras revisionsfirma Arthur Andersen var skyldiga för Enrons undergång, detta innan tillräckliga fakta hade framlagts för att "döma" den skyldige⁸³. Det amerikanska justitiedepartementet var efter Enrons konkurs snabba att anklaga Andersen för att hindra rättvisan. Personal från Andersen hade förstört dokument som innehöll bland annat gamla tidningar och önskemål om välgörenhetsdonationer, dokumenten hade dessutom förstörts innan SEC (Securities Exchange Commission) hade kallat Andersen till rättegången eller ens hade diskuterat en eventuell rättegång med Andersen. Morrison hävdar även att justitiedepartementet gav missledande vittnesutsagor, de ska ha hotat andra vittnen och ha medgett i domstol att de inte hade sett över de mest betydande bevisen, de som innehöll Andersens revisionsunderlag för Enron.⁸⁴

⁷⁹Rezaee, Zabihollah, *Causes, consequences, and deterrence of financial statement fraud* (2002), s. 1

⁸⁰ibid., s. 17

⁸¹O'Connell, Brendan T, *Crimes and misdemeanors: the death of Arthur Andersen*. (2004), s. 333

⁸² Morrison, Mary Ashby, *Rush to judgment: the lynching of Arthur Andersen & Co.* (2004), s. 335

⁸³ ibid., s. 335

⁸⁴ ibid., s. 335

Enron gjorde affärer med andra bolag; Chewco, LJM1 och LJM2 som Arthur Andersen inte reviderade och det var i dessa bolag som bedrägerierna pågick. LJM1 och LJM2 hade Arthur Andersens konkurrenter KPMG som revisorer och Chewco hade tydligen ingen alls. Arthur Andersen var inte anställda för att revidera Enrons affärer med dessa andra bolag och eftersom de inte var anställda av Chewco, LJM1 eller LJM2 så hade de inte tillgång till deras papper angående transaktionen och fick därför förlita sig på den information som de fick från Enron.⁸⁵

Efter en lång, och vad man kan tycka efter att ha läst Morrisons rapport, en orättvis rättegång så står det klart att Arthur Andersen användes som en syndabock från justitiedepartementets sida. Arthur Andersen ansågs vara skyldiga i rättegången mot dem men först efter att en jury som inte kommit överens fick bortse från faktumet att de skulle vara skyldiga bortom alla tvivel.⁸⁶

4.3.2 Innebörden av Sarbanes-Oxley Act

En av de huvudsakliga delarna av Sarbanes-Oxley Act är att det ska skapas en offentlig styrelse som ser över företags revision. Denna styrelses funktion inkluderar bland annat att de ska skapa nya och anpassa gamla standarder för revision, kvalitetskontroll och etik när det gäller revision av börsnoterade bolag. Styrelsen har även rätt till att undersöka och disciplinera börsnoterade bolags revisionsfirmor och offentliga revisorer om dessa misstänks ha gjort något fel.⁸⁷

Den andra delen av Sarbanes-Oxley Act som rör revisorer är oberoendereglererna. Dessa regler hindrar en revisor att utföra vissa konsultuppdrag åt deras klienter. De konsultuppdrag som dessa regler gäller är de som gör att revisorn i framtiden kanske måste revidera sitt eget arbete, exempelvis värderingsfrågor. Oberoendereglererna kräver också att revisionsbyrån skiftar ansvarig för varje bolag minst vart femte år, detta på grund av att man är orolig för att revisorn ska bli för "familjär" med deras klienter. Om revisorn blir för familjär är risken att revisorn får det svårare att sätta sig upp mot sina klienter vid eventuella felaktigheter och detta påverkar revisorns objektivitet.⁸⁸

⁸⁵Morrison, Mary Ashby *Rush to judgment: the lynching of Arthur Andersen & Co* (2004), s. 336

⁸⁶ibid., s. 362

⁸⁷ Cullinan, Charlie, *Enron as a symptom of audit process breakdown: can the Sarbanes-Oxley Act cure the disease?* (2002), s. 7

⁸⁸ ibid., s. 7

Hade Sarbanes-Oxley Act funnits när hela affären Enron och Arthur Andersen pågick så hade kanske utgången blivit annorlunda då Sarbanes-Oxley Act hade kunnat hjälpa Arthur Andersen att stå upp mot sina klienter Enron.⁸⁹

4.4 Sammanfattning

I kapitlet har vi tagit upp två rapporter för hur revisionskommittén ska vara, Cadburyrapporten och vägledningskoden. Vi har även tagit upp en handbok för revisionskommittéer. Vi har även belyst Arthur Andersens inblandning i Enronskandalen och hur detta ledde fram till en ny lagstiftning, Sarbanes-Oxley Act.

Det framgår i de båda rapporterna att en revisionskommitté bör ha tre medlemmar som alla ska vara oberoende ickeverkställande chefer från företagets styrelse.

Enligt revisionskommittéernas handbok har revisionskommittén som funktion att vara en länk mellan styrelsen som representerar aktieägarna och de oberoende revisorerna. Revisionskommitténs uppgifter är att rekommendera vilken person eller byrå som ska anställas som oberoende revisor, konsultera denne person när det gäller revisionsplanen, granska revisionsrapporten samt konsultera med den oberoende revisorn med hänsyn till tillräckligheten i den interna kontrollen. Enligt Braiottas handbok för revisionskommittéer är det tre basfunktioner som bör ingå i revisionskommitténs funktioner och dessa är; planerings- övervaknings- och rapporteringsfunktionerna.

Enligt vägledningskoden har revisionskommittén till uppgift att övervaka företagets finansiella rapporter, ha insyn i företagets interna redovisningsfunktion, göra rekommendationer till styrelsen angående den externa revisionen, övervaka den externa revisorns oberoende objektivitet och effektivitet samt utveckla och implementera en policy för hur den externa revisorn får tillhandahålla andra tjänster än revision. Det framgår även ur vägledningskoden att om revisionskommittén upptäcker några orosmoment så ska kommittén ge rekommendationer till styrelsen med åtgärder för hur en förbättring kan ske.

I kapitlet har vi också läst om hur skandalen i bland annat Enron har lett fram till den nya lagstiftningen Sarbanes-Oxley Act som reglerar hur standards, nya och gamla, ska skapas och anpassas. Sarbanes-Oxley Act har även oberoenderegler

⁸⁹ Cullinan, Charlie, *Enron as a symptom of audit process breakdown: can the Sarbanes-Oxley Act cure the disease?* (2002), s. 8

som hindrar revisorer att utföra vissa uppdrag åt sina klienter, uppdragen detta gäller rör sådant som gör att det blir risk att revisorn i framtiden måste granska sig själv. Revisionsbyrån måste även skifta ansvarig revisor för varje företag minst vart femte år för att undvika att revisorn blir för familjär med företaget.

5. Undersökningen

I följande kapitel redogör vi för vår undersökning och vad företagen har svarat. Redogörelsen kommer att ske på så sätt att företagen delas upp och redogörs för i olika avsnitt. I vissa frågor var företagen överens om svaren medan de i andra var lite oense om hur det bör se ut.

5.1 Företag med revisionskommitté

Samtliga företag som svarade på enkäten angav att de hade en revisionskommitté, dessa företag var; Astra Zeneca, Föreningsparbanken, IBS, Resco, SEB och Telia Sonera.

5.2 Astra Zeneca

Astra Zencas koncern är hemmahörande i Storbritannien och där är det krav på att företagen ska ha revisionskommittéer. Revisionskommittéerna i Storbritannien är även tvungna att följa vägledningskoden som vi har tagit upp i tidigare kapitel. Svaren vi har fått från Astra Zeneca ligger därför väldigt nära denna manual.

Astra Zeneca anger att en revisionskommitté är ett arbetsutskott inom styrelsen vars huvudsakliga uppgift är att granska och rapportera till övriga styrelsen. Revisionskommittén ska träffas en gång per kvartal och föra protokoll varje gång de träffas. Det är också viktigt att revisionskommittén har regelbunden kontakt med företagets externa revisor.

Företaget berättar att deras revisionskommitté har till uppgift att granska och rapportera till övriga styrelsen vilket innebär att de ska redogöra för omfattning och planering av extern och intern revision, de ska redogöra för företagets struktur och system för intern kontroll samt arbeta fram företagets redovisningsprinciper och framtagande av ekonomisk års- och kvartalsrapportering.

Enligt Astra Zeneca ska tre till fem av styrelsens oberoende ledamöter ingå i revisionskommittén. Ledamöterna är oberoende såsom vägledningskoden kräver,

det enda undantaget är Marcus Wallenberg. Han bedöms inte vara oberoende enligt manualen men Astra Zeneca tycker att han bidrar med stor affärsmässig erfarenhet och att Marcus Wallenberg ger värdefulla bidrag till styrelsens arbete och får därför vara kvar.⁹⁰

Astra Zeneca tycker det är svårt att säga hur företagets trovärdighet inför intressenterna har påverkats i och med företagets revisionskommitté. Eftersom Astra Zeneca är hemmahörande i Storbritannien har revisionskommittén varit ett krav väldigt länge och för företagets intressenter skulle ett alternativ som innebar att företaget inte hade någon revisionskommitté ens vara möjligt.

5.3 Föreningssparbanken

Föreningssparbanken anser att en revisionskommitté är styrelsens organ för information från och för dialog med externa och interna revisorer. Revisionskommittén ska träffas en gång per kvartal och föra protokoll varje gång de träffas. Föreningssparbanken vill att revisionskommittén ska föra en regelbunden dialog med företagets externa revisor.

Enligt Föreningssparbanken är det revisionskommitténs uppgift att få information från interna och externa revisorer samt att ha en dialog för diskussioner om åtgärdsplaner med anledning av revisionsrapporter.

Företaget anger att deras revisionskommitté ska ha tre till fyra medlemmar som är företagets styrelseledamöter, företaget säger inget om dessa behöver vara oberoende eller inte.

Föreningssparbanken berättar att de tycker att det är svårt att värdera vad revisionskommittén har inneburit för trovärdigheten men företaget antar att det är ett rimligen positivt bidrag.

5.4 IBS

IBS gav väldigt knapphändiga svar till oss i enkäten. Detta berodde på att de har en arbetsordning som gäller för företagets revisionskommitté men denna arbetsordning är inte tillgänglig utanför företaget.

⁹⁰ Astra Zeneca årsredovisning s. 44

Vi får åtminstone veta att i IBS revisionskommitté ska det ingå två ledamöter från styrelsen, huvudrevisorn, andrerevisorn samt ekonomidirektören det vill säga totalt fem personer.

Sarbanes-Oxley Act reglerar revisorns oberoende och förhindrar revisorn från att utföra vissa uppgifter, såsom sitta i en revisionskommitté eftersom det leder till att revisorn kan komma att bli tvungen att granska sitt eget arbete⁹¹. Sarbanes-Oxley Act är dock inte tvingande i Sverige.

Företaget berättar också att revisionskommittén ska träffas en gång per kvartal, de ska föra protokoll vid varje möte och ha en regelbunden kontakt med företagets externa revisor. Enligt deras årsredovisning har revisionskommittén till uppgift att ingående följa redovisnings- och värderingsfrågor i koncernen samt föra en dialog med bolagets revisorer⁹².

För IBS har revisionskommittén haft en positiv effekt gentemot företagets intressenter. IBS har haft en revisionskommitté sedan lång tid tillbaka, långt innan det blev ”populärt”. Revisionskommittén har en väl fungerande arbetsordning vilket har lett till en smidigare bokföring.

5.5 Resco

Resco är det företag i enkäten som har den nyaste revisionskommittén, den infördes först i december 2003 och har därför ännu inte skaffat sig pålitliga rutiner som annars kommer med erfarenheten.

Resco anser att en revisionskommitté är ett organ för att få en fördjupad dialog med revisorerna om bolaget/koncernen. Resco säger att deras revisionskommitté ska träffas två till tre gånger per år men företaget är inte säkra på att det är nödvändigt för revisionskommittén att föra protokoll varje gång de träffas. Resco tycker dock att det är viktigt att revisionskommittén för en dialog med företagets externa revisor.

Resco anser att deras revisionskommitté har till uppgift att arbeta med upphandling av revisionstjänster. Resco berättar också att deras

⁹¹Cullinan, Charlie, *Enron as a symptom of audit process breakdown: can the Sarbanes-Oxley Act cure the disease?* (2002), s. 7

⁹² IBS årsredovisning 2003 s. 37

revisionskommitté ger styrelsen förbättrade möjligheter att bedöma att internkontrollen i bolaget är tillfredsställande och den ger styrelsen en fördjupad insikt i redovisningen och i dennes eventuella kritiska punkter.

Resco anger att i deras revisionskommitté ska det ingå några av företagets styrelseledamöter samt att CFO (Chief Financial Officer) även bör ingå, dock ska det inte vara mindre än två eller mer än fyra personer som ingår i revisionskommittén. Antalet deltagare ska enligt Resco bero på företagets storlek.

Företaget säger att de av naturliga skäl ännu inte har märkt av någon effekt på företagets trovärdighet från dess intressenter eftersom deras revisionskommitté är relativt ny.

5.6 SEB

SEB berättar att deras revisionskommitté är ett arbetsutskott inom styrelsen vars syfte är att se till att företaget har en tillfredsställande bolagsstyrning. SEB:s revisionskommitté ska träffas en gång per kvartal, oftare om behov uppstår. Revisionskommittén ska rapportera från deras möten till styrelsen och de bör föra protokoll varje gång de träffas. Det är också viktigt enligt SEB att revisionskommittén för en regelbunden dialog med företagets externa revisor så att deras samarbete flyter på utan problem.

Företaget berättar att deras revisionskommitté har till uppgift att fastställa revisionsplaner och följa upp att eventuella åtgärder vidtages. Revisionskommittén ska också följa utvecklingen av redovisningsregler, bevaka företagets revisorers oberoende samt genomföra förberedande genomgång av period- och årsbokslut.

I företagets revisionskommitté ska det ingå tre till fyra av företagets styrelseledamöter men SEB nämner inget om dessa styrelseledamöter behöver vara oberoende eller inte.

Genom att ha en revisionskommitté anser SEB att företaget har fått en ökad trovärdighet hos intressenterna men de vet inte på vilket vis trovärdigheten har ökat.

5.7 Telia Sonera

Även Telia Sonera var ett av de företag som gav oss knapphändiga svar, de gav ingen anledning till detta men de viktigaste uppgifterna framgick ändå.

Telia Sonera ger ingen definition på vad företaget anser att en revisionskommitté är för något men berättar att deras revisionskommitté träffas en gång per kvartal, oftare vid behov och att de för protokoll vid varje möte som sedan lämnas in till styrelsen. Telia Soneras revisionskommitté har även en regelbunden kontakt med företagets externa revisor.

Telia Sonera anser att revisionskommittén har till uppgift att gå igenom interna och externa revisionsrapporter. Det är även Telia Soneras revisionskommittés uppgift att tillsätta och avsätta internrevisionschefen.

Telia Sonera meddelar att revisionskommittén ska bestå av tre externa ledamöter från styrelsen och av dessa tre ska åtminstone en person ha kompetens i ekonomi och finansiering.

Det finns kritik mot att revisionskommittén har till uppgift att utse revisorn, det blir i praktiken så att styrelsen väljer det organ som ska kontrollera styrelsen eftersom revisionskommittén består av ledamöter från styrelsen⁹³.

För Telia Sonera har revisionskommittén i företaget inneburit en högre status för internrevisionen.

5.8 Sammanfattning

I detta kapitel har vi gått igenom företagens svar på enkäten som vi skickade ut till dem. De vi fick svar från var Astra Zeneca, Föreningssparbanken, IBS, Resco, SEB och Telia Sonera som alla meddelade att de hade en revisionskommitté.

Många svar var väldigt likvärdiga men det framgick att alla företagen anser att det bör ingå tre till fyra medlemmar i revisionskommittén och det är viktigt att revisionskommittén håller en regelbunden kontakt med företagets externa revisor. Företagen var även överens om att revisionskommittén bör föra protokoll varje gång de träffas och att de ska rapportera till styrelsen.

⁹³ Wennberg, Inge, *En ny arbetsform för styrelsen*, (2002)

Företagen hade lite olika alternativ på vad för slags uppgifter som revisionskommittén bör ha, några av dem var gå igenom revisionsrapporter, följa utvecklingen av redovisningsregler, få information från de interna och externa revisorerna samt arbeta fram företagets redovisningsprinciper.

6. Forskningsfrågan besvaras

I följande kapitel kommer vi att analysera svaren vi har fått i vår undersökning med stöd av diverse artiklar inom området. Vi kommer även att analysera den teoretiska delen av arbetet eftersom denna utgör en viktig del då revisionskommittéer är ett relativt nytt fenomen för företag i Sverige. Vi kommer även att besvara vår forskningsfråga som löd; Vilka bör ingå i ett företags oberoende revisionskommitté och vad ska ingå i deras arbetsuppgifter. Varför har revisionskommittén tillkommit i Sverige?

6.1 Frågans empiriska svar

Under frågans empiriska svar kommer vi att analysera vad företagen svarade på enkätfrågorna. Vi blev mycket besvikna över att endast ha fått sex svar trots att vi har skickat ut ivriga påminnelser både per mail och per telefon. Vi hade förväntat oss fler svar eftersom vi ringde till företagen innan vi skickade ut enkäten och de lovade oss då att vi skulle få svar på densamme.

6.1.1 Vilka som bör ingå i revisionskommittén

Svaren som kom från företagen var ganska likvärdiga men det fanns naturligtvis en del undantag. Det företag som hade den mest utvecklade och strukturerade revisionskommittén var Astra Zeneca vilket vi antar beror på att den koncernen är hemmahörande i Storbritannien och där är det tvingande med revisionskommittéer.

Astra Zeneca är tvingade att följa revisionskommitténs vägledningskod och får inte avvika från denna. Exempel på detta kan vi se på vilka som ingår i revisionskommittén, i Astra Zeneca är det tre till fem oberoende styrelseledamöter såsom vägledningskoden föreskriver.⁹⁴

Även bankerna SEB och Föreningssparbanken ger utförliga och strukturerade svar, detta antar vi beror på att förtroendet från intressenterna är en mycket viktig

⁹⁴ *Audit Committees Combined Code Guidance* (2003), s. 6

faktor för banker. Framförallt förtroendet från bankernas kunder som ska placera sina pengar där.

Företaget Resco som tillsatte sin revisionskommitté i december 2003 är det företaget som avviker mest från de andra med sina svar. Detta tror vi dock beror på just det faktum att revisionskommittén är ny och företaget har inte fått in alla rutiner ännu.

Överlag verkade företagen ha en ganska bra uppfattning på vad det innebär med en revisionskommitté och vad denna kan innebära för förtroendet från intressenterna. Vi fick tyvärr inga svar från företag utan revisionskommittéer så det gick inte att jämföra dem emellan.

Fyra av de sex svar vi fick ansåg att företagets styrelseledamöter bör ingå i revisionskommittén. Och detta var ett ganska förväntat svar från vår sida då vi har gjort antagandet att de flesta företagen tittar på hur det ser ut i andra länder där det är vanligare med revisionskommittéer och där reglerna för dessa är mycket mer utvecklade än vad de är i Sverige.

En anledning till att det inte har blivit lag på att företagen måste ha en revisionskommitté i Sverige är att det inte är styrelsen som bestämmer vem som ska utses till revisor och i styrelsen är det vanligt att det bara är verkställande direktör som ingår utav dem som är anställda i företaget. I USA och i viss mån i Storbritannien har revisionskommittéer varit lämpliga kontrollorgan och detta kan bero på att det är vanligt att styrelsen utser revisorn och styrelsen även till stor del består av medlemmar av den anställdes företagsledning. Under dessa förhållanden blir revisionskommittéerna ett remedium mot att företagsledningen skaffar sig ett obehörigt inflytande över revisionen. I och med att svenska företag inte har det på detta sätt borde där inte finnas samma behov av kompletterande kontroll av företagsledningen som i de länder där revisionskommittéer finns.⁹⁵

Övriga företag ansåg att någon med övergripande ansvar för ekonomin i företaget även bör sitta med i revisionskommittén, IBS gick lite längre och ansåg att huvudrevisorn och andrerevisorn också bör sitta med i revisionskommittén. Vi tycker att det är bra att revisionskommittén för en dialog med företagets revisor men denne bör inte sitta med i revisionskommittén då det blir risk för att denne måste kritisera sitt eget arbete och objektiviteten från revisorn kan försvinna.

Den nya lagstiftningen Sarbanes-Oxley Act tar upp detta problem i sina obereonderegler där det uppges att revisorn inte får utföra uppdrag åt företaget

⁹⁵ Proposition 1997/98:99, *Aktiebolagets organisation*, s. 137

som gör att revisorn kan komma att bli tvungen att granska sitt eget arbete⁹⁶. Vi anser att om revisorn skulle ingå i revisionskommittén kan detta antagligen klassas som ett uppdrag utanför deras huvudsakliga uppgifter. Däremot anser vi att företaget kan ha en revisor från en annan byrå som inte reviderar företaget i revisionskommittén men vi inser att det inte är sannolikt att företagen skulle vilja betala denna extra kostnad.

Vi anser att minst en av personerna som ingår i revisionskommittén ska ha goda ekonomiska kunskaper och vara väl insatt i hur bolagsstyrning fungerar men det är bra om samtliga i revisionskommittén har dessa kunskaper. Även detta ställs som krav i vägledningskoden⁹⁷.

6.1.2 Revisionskommitténs arbetsuppgifter

Företagen i vår undersökning ligger väldigt nära de tre huvudområden som Per Thorell ha tagit upp, granskning av intern kontroll och intern revision, granskning av redovisningsprinciper och externrevision samt granskning av offentlig finansiell information.⁹⁸ Exempelvis Astra Zeneca anser att revisionskommittén har till uppgift att bland annat planera den interna och externa revisionen, ta fram företagets redovisningsprinciper samt utveckla företagets struktur och system för internkontroll.

Andra arbetsuppgifter som företagen anser att revisionskommittén bör ha är bland annat att; följa upp att eventuella åtgärder vidtas, bevaka revisorns oberoende, föra en dialog mellan externa och interna revisorer och styrelsen samt arbeta med upphandling av revisionstjänster.

De viktigaste arbetsuppgifterna för revisionskommittén som vi ser det är att de ska se till att det finns en bra relation mellan styrelsen och den externa revisorn, de ska bevaka revisorns oberoende och inte vara rädda för att kritisera denne om det behövs. Revisionskommittén ska hjälpa till att planera den interna och externa revisionen samt utveckla och förnya företagets redovisningsprinciper.

I och med att revisorn rapporterar direkt till styrelsen är det viktigt att de har en fungerande relation för att där inte ska uppstå några missförstånd. Har företaget en styrelse som inte kommer överens med revisorn så måste företaget analysera vad

⁹⁶ Cullinan, Charlie, *Enron as a symptom of audit process breakdown: can the Sarbanes-Oxley Act cure the disease?* (2002), s. 7

⁹⁷ *Audit Committees Combined Code Guidance* (2003), s. 9

⁹⁸ Thorell, Per, *Revisionkommitternas roll i svenska börsbolag*, (2002), s. 4

det är som försvårar samarbetet och om det är möjligt kanske till och med byta ut revisorn. Detta utbyte får dock inte ske om anledningen till att parterna inte kommer överens beror på att revisorn har gett legitima anmärkningar på företagets ekonomi, då är det bättre att lösa detta genom att få en extra åsikt från en oberoende part såsom revisionskommittén som har möjlighet att granska och analysera båda parter åsikter om vad felet består av.

Det är även viktigt att revisionskommittén har möjligheten att granska revisorns oberoende och att de har makt och resurser till att sätta upp sig mot honom om detta skulle behövas. Detta är som vi tidigare nämnt den viktiga orsaken till att revisorn inte bör sitta med i revisionskommittén.

Vi tycker att det är viktigt att revisionskommittén är med och planerar den interna såväl som den externa revisionen för att de ska vara så insatta som möjligt i denna. Detta är ett bra sätt för företaget och för revisorn att skapa ett förtroende då en oberoende part är inblandad i processen och kan kontrollera att inget glöms bort eller blir fel. Vi anser även att revisionskommittén ska vara med och utveckla och förnya företagets redovisningsprinciper av det skälet att dessa kommer att ligga till grund för hur själva redovisningsarbetet kommer att utföras.

6.2 Frågans teoretiska svar

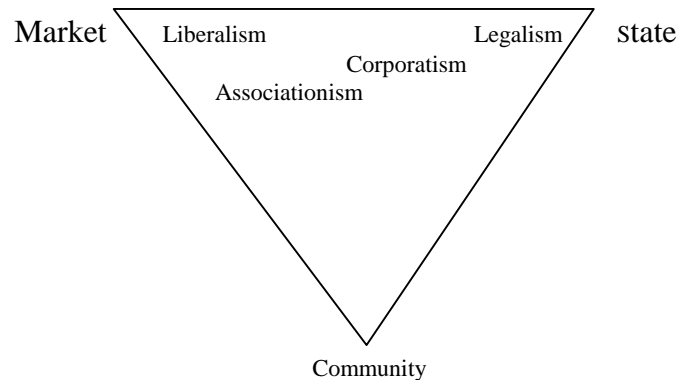
6.2.1 Revisionskommittén kommer till Sverige

När Willmott et al skrev artikeln år 1992, som handlade om regleringen av redovisningen och av revisorerna, kännetecknades Sverige politiska historia av en samstämmighet och en företagsblandning som bestod av organisatoriska principer. Detta speglas i uppfarten till regleringen av redovisningen. Precis som i Tyskland har skatten för en lång tid blivit sammanlänkad med den finansiella rapporten och här i Sverige uppstod länken år 1926. Sedan denna period verkar redovisningsstyrningen ha varit ett perspektiv av den ekonomiska ledningen.⁹⁹

Den relativa direkta involveringen av den svenska staten i regleringen av redovisningen gör att företagspåverkan (corporatism) är den bästa beskrivningen

⁹⁹ Willmott, Hugh C et al. (1992) *Regulation of accountancy and accountants*, s. 44

av hur redovisningen regleras i Sverige.¹⁰⁰ Företagspåverkan är en blandning på axeln Liberalism- legalism (se figur 1).



Figur 1: Regleringsstrategier belägen i en relation för att dominera modeller av socialordning¹⁰¹

I denna företagspåverkan ger inte staten ut tillstånd till organiserade intressegrupper utan införlivar dem i deras egen centraliserade, hierarkiska system av reglering. Genom att göra på detta sätt inser staten samtidigt sitt beroende av dessa föreningar och försöker att använda dem som ett instrument i jakten på och legitimeringen av deras policy.¹⁰² Dessa föreningar är de privata organisationer som finns i samhället och en av dessa privata organisationer som finns är exempelvis FAR. I Sverige fick statsprofessionen en unik vändning när Föreningen Auktoriserade Revisorer bildades. FAR har stått för tillägg till regeringens lagstiftning och gjort lämpliga utarbetningar på praxis. I Sverige är kriteriet på bra praxis relaterat till företagspraxis som är erkänt som en elitgrupp. När sedan Bokföringsnämnden bildades år 1976 blev deras uppgift att etablera, koordinera och bekräfta bra redovisningspraxis. Bokföringsnämnden bildades på grund av att FAR ansågs vara en intressent till revisionen och därför var det inte korrekt att dem skulle ta fram redovisningspraxis.¹⁰³

Detta tyder vi som att Sverige var mer reglerad av staten än av marknaden och samhället från början. På 1930-talet när Kreuger-kraschen inträffade tog staten makten över regleringen. Detta har sedan ändrats efterhand som Sverige har gått med i Europeiska unionen och blivit påverkad av den utländska marknaden. I början av 1990-talet inträffades skandaler först och främst i Storbritannien. Detta ledde till att det blev marknaden som fick styra regleringen, vilket i sig innebar att det fanns i stort sett ingen reglering och inga gränser.

¹⁰⁰ Puxty, A.G, et al (1987), *Modes of regulation in advanced capitalism: Locating accountancy in four countries*, s. 285

¹⁰¹ *ibid.*, s. 283

¹⁰² *ibid.*, s. 284

¹⁰³ Willmott, Hugh C et al. (1992) *Regulation of accountancy and accountants*, s. 45

I Sverige är det revisorerna som till stor del är eliten i Sverige och det är huvudsakligen de som formar redovisningsnormerna och praxis tillsammans med Redovisningsrådet (RR) och Bokföringsnämnden (BFN). Detta infördes när Föreningen Auktoriserade Revisorer (FAR) bildades och tog över normeringen. Visserligen är dessa normer inte lagar men de har fått en stor betydelse för företagen och revisorerna som följer dessa. I denna period, som vi är i nu, är det samhället som till en del har tagit över normeringen men det är ändå staten som har ansvaret att införa nya lagar. När makten ligger hos de privata organisationerna ligger regleringen hos de som verkligen har kunskap inom området. Det är av denna anledning väldigt viktigt att organisationernas makt får genomslagskraft.

Efterhand som företag i Sverige har noterat sig på utländska börser har dessa företag blivit tvingade att följa deras regler. En av dessa regler är att införa en revisionskommitté i företagen som ska bland annat förbättra relationen mellan de externa revisorerna och företagets styrelse. I detta fall är det till stor del kapitalmarknaden som har satt stor press på företagen för att de ska kunna fortsätta att vara noterade på bland annat de amerikanska börserna. Kapitalmarknaden har blivit framtvungad att förbättra redovisningspraxisen efter de skandaler som har drabbat bland annat revisionsbranschen. Ett bra exempel på detta är att bland annat skandalen i Enron ledde fram till att USA fick en helt ny lagstiftning om bolagsstyrning, Sarbanes-Oxley Act. Ett sätt att få tillbaka förtroendet mellan revisorerna och företagets intressenter var exempelvis att företagen skulle införa en revisionskommitté som Sarbanes-Oxley Act kräver.

Vi håller med om vad som har skrivits i propositionen att det inte behöver finnas någon lagstiftning angående revisionskommittéer i Sverige på grund av att det enbart är den verkställande direktören som inte är oberoende. Hade det varit fler anställda inom företaget som hade ingått i företagets styrelse hade det varit en helt annan sak. Vi anser dock att det höjer kvalitén på företagets redovisning och anseendet gentemot företagets intressenter att ha en revisionskommitté och förhoppningsvis kan en revisionskommitté förhindra skandaler. Revisionskommittéer kan även bidra med att återskapa förtroendet mellan företaget och intressenterna genom att de ska meddela till styrelsen om något inte är rätt. Vi tror att detta kan göra företagets redovisning och revisorns revidering mer korrekt och att det går att lita på att den information som lämnas ut från företaget.

Vi tycker att det är intressant att både Cadburyrapporten och vägledningskoden påminner så mycket om varandra, båda kommer från Storbritannien men från olika tidsperioder. De har utarbetats som ett svar på marknadens krav på fler

regleringar. Både vägledningskoden och Sarbanes-Oxley Act kom 2002 och de är båda snarlika Cadburyrapporten som kom 1992. Trots tio års mellanrum är det fortfarande samma regleringar som tas upp, de som blir lika aktuella varje gång en ny skandal sker, redovisningsregleringarna.

6.2.2 Oberoendet

Om en revisionskommitté ska vara effektiv ska den vara oberoende. Där finns en analysmodell som revisorerna kan använda sig av för att bestämma om de är oberoende eller inte. Vår mening är att revisionskommittéerna ska kunna använda sig av till stor del samma regler som gäller för revisorerna för att kunna avgöra huruvida de uppfyller kraven eller inte. Analysmodellen är konstruerad för revisorernas del så den kanske inte kan användas helt och hållet av revisionskommittéerna men vi anser att de kan använda den som utgångspunkt.

Aktieägarnas bästa intresse är helt och hållet beroende av oberoendet. Före detta ordförande i SEC Roderick Hills insisterar på att oberoendet är en förutsättning för att säkra en revisionskommittés effektivitet, Sarbanes-Oxley Act och rekommendationer från börserna stärker denna idé. Det är både det faktiska och det synbara oberoendet som är viktiga för investerarna.¹⁰⁴

Oberoendet anser vi är mycket viktigt för att en revisionskommitté ska kunna få ett förtroende för att de gör nytta både från investerarna och från styrelsen. Om en revisionskommitté inte är oberoende har det ingen betydelse om den existerar eller inte för då kan den inte hjälpa företaget att återskapa förtroendet som kanske har försvunnit eller minskat. Investerarna är viktiga för företaget och om de känner att investerarna inte har något förtroende för företaget kan det tänkas att de lämnar företaget för ett annat företag som har ett bra förhållande mellan sina investerare.

6.3 Slutsatser

Det är marknadens influenser som har gjort att kraven från intressenter har kommit på företagen att skaffa en revisionskommitté. Svenska företag som är noterade på utländska börser som exempelvis USA och Storbritannien har krav på

¹⁰⁴ Richardsson, R.C. et al., Can your audit committee withstand the market's scrutiny of independence (2003), s. 36

sig att följa deras regler, i dessa regler ingår ett krav på företaget att de ska ha en revisionskommitté. Än så länge finns det ingen lag i Sverige om krav på revisionskommittéer men vi tror att det kommer att komma ganska så snart eftersom Sverige följer Europa i mångt och mycket och intressenterna i Sverige ställer allt större och större krav på företagen. Vägledningskoden som företag i Storbritannien är tvingade att följa är väl snarlik den lag som vi tror kommer att komma i Sverige, främst eftersom många företag redan följer denna fungerande kod. Det är kanske större chans att det kommer ett enhetligt krav från EU istället för att Sverige gör en egen lagstiftning men det får ju samma effekt. I och med att det börjar att bli allt mer vanligt med revisionskommittéer i de svenska företagen är det även viktigt att ta reda på vilka som ska ingå i revisionskommittén och vad de ska ha för arbetsuppgifter här i Sverige.

Vi anser att i en revisionskommitté bör det ingå minst tre medlemmar som är oberoende gentemot företaget, det vill säga inga i beslutsfattande positioner på företaget. Minst en medlem i revisionskommittén bör ha någon slags ekonomisk bakgrund men det är positivt om alla har någon form av ekonomisk erfarenhet. Vi anser dock att revisorn inte får ingå i revisionskommittén eftersom det då uppkommer en risk för att denne måste revidera sitt eget arbete. Medlemmarna bör komma från företagets styrelse eftersom det är dessa som är mest insatta i företaget och dess olika funktioner.

Revisionskommitténs arbetsuppgifter bör vara att de ska planera den interna och externa revisionen, de ska granska revisorns oberoende och bibehålla en fungerande relation mellan revisorn och styrelsen. Detta är det huvudsakliga arbetsuppgifterna som vi anser att en revisionskommitté ska ha men det är självklart att det kommer att tillkomma andra uppgifter, vi anser dock att det är upp till varje företag att bestämma vilka dessa ska vara. Revisionskommittén bör även ha en regelbunden kontakt med företagets externa revisorer.

7. Slutord

I detta avslutande kapitel kommer vi att ge våra egna reflektioner på uppsatsen för att sedan ge förslag på fortsatta studier inom området.

7.1 Reflektioner av studiens slutsatser

Nu efter det att vi har skrivit färdigt vår uppsats har vi lärt oss att det har ingen betydelse om du ringer till företagen innan enkäten skickas ut eller om de blir påmind för att minska bortfallet. Vi inser även att vi borde ha riktat in oss på fler företag för att vi skulle få ett så bra resultat som möjligt och för att få en bredare omfattning.

Vi inser även att det hade varit bättre för vår del att göra personliga intervjuer istället för att göra en enkätundersökning. Om vi hade gjort intervjuer hade vi fått bättre svar och vi hade även kunnat ställa följdfrågor.

Hade vi haft möjlighet att göra om studien hade vi sett till att göra intervjuer med företag utan revisionskommittéer också för att kunna göra intressanta jämförelser.

7.2 Förslag till fortsatt forskning

Under arbetets gång har vi undrat om det verkligen är så att revisionskommittén återskapar förtroendet mellan företaget och dess intressenter, då speciellt investerarna. Detta hade varit mycket intressant att forska om för att få kunskap om det stämmer eller inte.

En annan fråga som det kan forskas om är huruvida dessa revisionskommittéer är effektiva med tanke på att Skandia hade en revisionskommitté men det hjälpte inte investerarna när det inträffade skandaler med bonusfrågor i företaget.

Det skulle även vara intressant att undersöka vad företagets intressenter har för syn på revisionskommittén och även vad revisorerna anser om dem. Kan det tänkas att revisorerna ser revisionskommittén som något nödvändigt eller som något onödigt?

Källförteckning

Publicerade källor

- Braiotta, Louis Junior (1999), *The audit committee handbook*, , New York, John Wiley, 3:e upplagan
- Cadbury Commission, the (1992), *Report of the Committee on the financial aspects of Corporate governance*,
- FAR (2000), *FARs revisionsbok*, FARs Förlag
- FAR (2004), *FAR:s Yrkesetiska regler – FARs volymsamling*, FARs Förlag
- FAR (2004), *Analysmodellen för prövning av revisorers opartiskhet och självständighet*, FARs Samlingsvolym 2004, FARs Förlag
- Financial Reporting Council, the (2003), *Audit Committees Combined Code Guidance*
- Fukuyama, Francis (1996), *Trust – The social virtues and the creation of prosperity*, Penguin Books
- Holme, Idar Magne; Solvang, Bernt Krohn (1997), *Forskningsmetodik – Om kvalitativa och kvantitativa metoder*, Studentlitteratur, 2:a upplagan
- Jacobsen, Dag Ingvar (2002), *Vad, hur och varför? Om metodval i företagsekonomi och andra samhällsvetenskapliga ämnen*, Lund, Studentlitteratur
- Jönsson, Sten (1985) *Eliten och normerna – Drivkrafter i utvecklingen av redovisningspraxis*, Doxa AB

- Jönsson, Sten (1991), "Role making for accounting while the state is watching", *Accounting Organizations and society*, Volume 16, no 5/6, Storbritannien
- Körner, Svante, Wahlgren, Lars, (2002) *Praktisk Statistik*, tredje upplagan, studentlitteratur
- Morrison, Mary Ashby, (2004), "Rush to judgment: the lynching of Arthur Andersen & Co.", *Critical Perspectives on Accounting*, nummer 15
- O'Connell, Brendan T, (2004), "Crimes and misdemeanours: the death of Arthur Andersen", *Critical Perspectives on Accounting*, nummer 15
- Puxty, Anthony G.; Willmott, Hugh C; Cooper, David J.; Lowe, Tony (1987), "Modes of regulation in advanced capitalism: Locating accountancy in four countries", *Accounting organization and society*, Volym 12, nummer 3, Storbritannien
- Richardsson, Robert C; Baril, Charles P. (2003), "Can your audit committee withstand the market's scrutiny of independence?", *Financial Executive*, Januari/februari 2003, 19, ABI/INFORM Global
- SNS (2003), *Ägarmakt och omvandling – Den svenska modellen utmanad*, Ekonomirådets rapport 2003, SNS Förlag
- Thorell, Per (2002), "Revisionskommittéernas roll i svenska börsbolag", *Balans*, nummer 4
- Wennberg, Inge, (2002) "En ny arbetsform för styrelsen", *Balans*, nummer 6-7
- Willmott, Hugh C.; Puxty, Anthony G.; Robson, Keith; Cooper, David J.; Lowe, E. Anthony (1992), "Regulation of accountancy and accountants: A comparative analysis of accounting for research and development in four advanced capitalist countries", *Accounting, Auditing & accountability journal*, Volym 5, Nummer 2, MCB University press

Elektroniska källor

- Cullinan, Charlie (2002), “*Enron as a symptom of audit process breakdown: can the Sarbanes-Oxley Act cure the disease?*”, http://www.sciencedirect.com/science?_ob=ArticleURL&_aset=B-WA-A-A-B-MSAYVW-UUA.AUYDAAVAUC-AUYVZEVEUC-VAVVDDUCB-B-U&_rdo 2004-05-07
- Millberg, Lars (2002), *Revisorn ägarens bästa vän*, http://www.aktiespararna.se/opinion/opinionsartiklar/revisorn_garnas_bsta_vn.asp 2004-04-09
- Rezaee, Zabihollah, (2002), “*Causes, consequences, and deterrence of financial statement fraud*”, http://www.sciencedirect.com/science?_ob=ArticleURL&_aset=B-WA-A-A-B-MSAYVW-UUA-AUYDAAVAUC-AUYVZEVEUC-VAVVDDUCB-B-U&_rdo 2004-05-07

Propositioner och SOU

- Proposition 1997/98:99: *Aktiebolagets organisation*
- Proposition 2000/01:146: *Oberoende, ägande och tillsyn i revisionsverksamhet*
- Statens offentliga utredningar 2004:46 (2004), *Svensk kod för bolagsstyrning – Förslag från Kodgruppen*, Stockholm
- Europeiska gemenskapernas kommission (2004), *Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om lagstadgad revision av årsbokslut och sammanställd redovisning och om ändring av rådets direktiv 78/660/EEG och 83/349/EEG*

Årsredovisningar

- Astra Zeneca 2003
- IBS 2003

Bilaga 1: Enkäten

Enkät angående Revisionskommittéer

Vi är väldigt tacksamma för Er hjälp med att fylla i vår enkät, även om Ni svarar nej på fråga två ber vi Er ändå att svara på frågorna tre till tio.

1. Vad anser Ni att en revisionskommitté är för något?

.....

2. Har Ni en revisionskommitté i ert företag?

JA

NEJ

Om Nej, varför inte?

.....

3. Vilka anser Ni bör ingå i en revisionskommitté?

Företagets styrelseledamöter

Någon med ekonomisk expertis men som inte sitter i styrelsen

Någon som inte är anknuten till företaget

Annan. Vem då?.....

Varför?.....

4. Vad bör revisionskommitténs arbetsuppgifter vara?

.....

5. Vem bör revisionskommittén rapportera till?

Styrelsen
VD:n
Revisorn
Företagets intressenter
Annan. Vem då?.....

6. Bör en revisionskommitté föra protokoll när de träffas?

JA NEJ

7. Hur ofta bör de träffas?

.....
.....

8. Hur många bör ingå i en revisionskommitté?

.....
.....

9. Bör en revisionskommitté ha kontakt med företagets externa revisor?

JA NEJ

10. Vad anser Ni att syftet med en revisionskommitté är?

.....
.....

11. Vad har Er revisionskommitté inneburit för er trovärdighet gentemot företagets intressenter?

.....
.....